

Nota van Zienswijzen

Windpark Karolinapolder te Steenberg

Opgesteld door

Provincie Noord-Brabant
Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant

Datum

8 oktober 2019

Inhoud

Inhoud

Inleiding.....	3
1.1 Context	3
1.2 Ontwerp-omgevingsvergunning	3
1.3 Verloop zienswijzeprocedure	4
1.4 Opzet nota van beantwoording	4
1.5 Vervolgprocedure	5
Hoofdpijnen	6
2.1 Ruimtelijk beleid	6
2.1.1 Verordening	6
2.1.2 Structuurvisie Steenbergen	8
2.2 Planschade	8
2.3 Sociale randvoorwaarden	9
Milieuaspecten en effecten	11
3.1 Algemeen	11
3.2 Akoestiek en trillingen	12
3.3 Slagschaduw.....	15
3.4 Gezondheid in relatie tot geluid en slagschaduw.....	15
3.5 Obstakelverlichting.....	16
3.6 Landschap	17
3.7 Natuur.....	18
Overige.....	19
4.1 Transport en routes.....	19
4.2 Woongenot.....	19
4.3 Belangen omgeving	19
4.4 Toeristisch-recreatieve mogelijkheden	19
Specifieke zienswijzen	21
5.1 Overzicht zienswijzen.....	21
5.2 Ontvankelijkheid	22
5.3 Zienswijzen (en aanvullingen).....	24

5.4 Wijzigingen besluit ten aanzien van het ontwerpbesluit, door de zienswijzen:	62
5.5 Wijzigingen besluit ten aanzien van het ontwerpbesluit, ambtshalve genomen:	62

Inleiding

1.1 Context

Nederland heeft in Europees verband een doelstelling van 14% duurzame energie in 2020. Voor het kabinet is windenergie een van de belangrijkste bronnen van duurzame energie, aangezien Nederland rijk is aan wind. Naast windenergie op land spelen ook andere duurzame energie opties, zoals windenergie op zee, zonne-energie, bio-energie en aardwarmte een belangrijke rol in de totale energietransitie. Vanwege de klimatologische en geomorfologische kenmerken kunnen in Nederland andere bronnen van duurzame energie, zoals zonne-energie en waterkracht, echter relatief minder worden benut dan in andere Europese landen. Windenergie op land is vergeleken met andere duurzame energieopties op dit moment relatief kosteneffectief. De structuurvisie Windenergie op Land (SvWOL) heeft als doel gesteld dat er tenminste 6.000 MW aan windturbines operationeel is in 2020 in Nederland. Voor de provincie Noord-Brabant geldt een doelstelling van 470,5 MW opgesteld vermogen voor het opwekken van windenergie in 2020. De regio West-Brabant, waar de gemeente Steenbergen deel van uitmaakt, heeft met de provincie Noord-Brabant afgesproken om binnen de regio 200 MW aan opgesteld vermogen windenergie te realiseren, waarvan minimaal 9,6 en maximaal 21,6 MW extra moet worden aangevuld door middel van opschaling van opschaling van het bestaande windpark Karolinadijk.

Windpark Karolinadijk bestaat vanaf 1997 en staat aan de dijk langs het Volkerak in Dinteloord in de gemeente Steenbergen. De bestaande 4 turbines hebben samen een vermogen van 2,4 MW, een ashoogte van 55 meter, een rotordiameter van 44 meter en daarmee een tiphoogte van 77 meter. Innogy Windpower Netherlands B.V. (hierna: innogy), exploitant van het huidige windpark, is voornemens om het huidige windpark op te schalen. De vier turbines van het bestaande windpark worden hiertoe verwijderd. Het aantal turbines blijft gelijk maar het vermogen van het windpark neemt toe van 2,4 MW naar minimaal 12 MW en maximaal 24 MW.

1.2 Ontwerp-omgevingsvergunning

Om dit project mogelijk te maken zijn er verschillende vergunningen noodzakelijk. De aanvraag omgevingsvergunning voor de realisatie van het Windpark Karolinapolder is op 5 februari 2018 ingediend bij de gemeente Steenbergen. Op 17 april 2018 is de ontwerp-omgevingsvergunning opgesteld door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Steenbergen voor de volgende activiteiten:

1. 'Omgevingsvergunning beperkte milieutoets' op basis van artikel 2.1 lid 1, onder i van de Wet algemene bepalingen Omgevingsrecht.
2. 'Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening' op basis van artikel 2.1 lid 1, onder c en artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 3 van de Wet algemene bepalingen Omgevingsrecht.
3. 'Bouwen' op basis van artikel 2.1 lid 1, onder a en 2.10 van de Wet algemene bepalingen Omgevingsrecht.
4. 'Werk of werkzaamheden uitvoeren' op basis van artikel 2.1 lid 1, onder b en, 2.11 van de Wet algemene bepalingen Omgevingsrecht.

Voor de beoordeling van de aanvaardbaarheid van het windpark Karolinapolder geldt een m.e.r.-beoordelingsplicht door het bevoegd gezag ingevolge hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer en het Besluit milieueffectrapportage 1994. Het college van burgemeester en wethouders (B&W) van de gemeente Steenbergen heeft op 30 januari 2018 besloten dat door de ontwikkelaar geen milieueffectrapportage hoeft te worden opgesteld.

Door de gemeenteraad is daarnaast op 31 mei 2018 een ontwerpverklaring van geen bedenkingen, als bedoeld in artikel 2.27 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht juncto artikel 6.5 Besluit omgevingsrecht afgegeven. Deze ontwerp-verklaring van geen bedenkingen is onderdeel van de ontwerpbeschikking van 17 april 2018.

Het college van Gedeputeerde Staten (GS) van Noord-Brabant heeft op 10 september 2019 besloten om het eerdere besluit om niet van haar bevoegdheid gebruik te maken in te trekken, en om de bevoegdheid voor besluitvorming over de vergunningaanvraag Windpark Karolinapolder van de gemeente Steenbergen teruggenomen. Hierdoor is de lopende procedure voor de omgevingsvergunning van de gemeente overgenomen. Op 25 oktober 2019 hebben Provinciale Staten een Verklaring van geen bedenkingen afgegeven. Het college van GS heeft vervolgens op 29 oktober 2019 de beschikking voor de omgevingsvergunning afgegeven voor het Windpark Karolinapolder.

Het college heeft de door u en anderen bij de gemeente ingediende zienswijzen beantwoord in voorliggende nota van zienswijzen. In deze nota geeft het college van GS ook aan of een zienswijze heeft geleid tot aanpassing.

1.3 Verloop zienswijzeprocedure

Op 6 juni 2018 heeft het college van B en W van de gemeente Steenbergen een kennisgeving met betrekking tot het ontwerpbesluit gepubliceerd in de Staatscourant; kennisgeving heeft ook plaatsgevonden in enkele huis-aan-huisbladen en regionale dagbladen. De ontwerp-omgevingsvergunning en de daarbij behorende stukken, het m.e.r.-beoordelingsbesluit en de ontwerpverklaring van geen bedenkingen hebben van 7 juni tot en met 19 juli 2018 ter inzage gelegen op het gemeentehuis van Steenbergen en op de website www.ruimtelijkeplannen.nl. Eenieder is in deze periode in de gelegenheid gesteld zijn of haar zienswijze naar voren te brengen. Er is voorafgaand aan de terinzagelegging een informatieavond georganiseerd op 5 juni 2018. Over de ontwerpbesluiten zijn 43 zienswijzen naar voren gebracht.

1.4 Opzet nota van beantwoording

Deze nota bevat de zienswijzen die in de periode van 7 juni tot en met 19 juli 2018 bij de gemeente Steenbergen zijn ingediend. In deze antwoordnota geeft het college van GS van de provincie Noord-Brabant aan wat haar reactie is op de ingebrachte zienswijzen op de ontwerp-omgevingsvergunning en het m.e.r.-beoordelingsbesluit voor windpark Karolinapolder.

Hoofdstuk 2 t/m 4 gaan in op algemene onderwerpen met betrekking tot het project. Hoofdstuk 2 gaat in op zienswijzen die betrekking hebben op het ruimtelijk beleid, de planschade en de afspraken met betrekking tot de sociale randvoorwaarden.

In hoofdstuk 3 krijgen de zienswijzen een antwoord op zaken die specifiek ingaan op de omgevingsvergunning en het m.e.r.-beoordelingsbesluit dat de gemeente heeft genomen. Hoofdstuk 4 gaat in op een aantal onderwerpen, die niet in eerdere hoofdstukken aan bod zijn gekomen.

Tot slot bevat hoofdstuk 5 de binnengekomen zienswijzen. Iedere zienswijze is voorzien van een uniek kenmerk. Met behulp van dat kenmerk kunnen indieners zienswijze en reactie terugvinden. Per zienswijze wordt ofwel een specifieke reactie gegeven op de zienswijze of wordt doorverwezen naar algemene paragrafen in hoofdstuk 2, 3 en 4 van deze nota. Waar van toepassing, is aangegeven tot welke wijzigingen de zienswijze dit leidt in de omgevingsvergunning.

1.5 Vervolprocedure

Deze nota van zienswijzen maakt onderdeel uit van en is betrokken bij de definitieve besluitvorming door het college van GS en wordt ter inzage gelegd tezamen met de definitieve besluiten. Belanghebbenden kunnen tegen de besluiten beroep instellen bij de Afdeling Bestuursrechtspraak, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag.

De termijn voor het indienen van een beroepschrift bedraagt zes weken en vangt aan met ingang van de dag na die waarop het besluit ter inzage is gelegd. Geen beroep kan worden ingesteld door een belanghebbende aan wie redelijkerwijs kan worden verweten dat hij geen zienswijze over het ontwerp van het besluit, waartegen zijn beroep is gericht, naar voren heeft gebracht. Op het besluit is de Crisis- en herstelwet van toepassing. Dit betekent dat de belanghebbende in het beroepschrift moet aangeven welke beroepsgronden hij aanvoert tegen het desbetreffende besluit. Na afloop van de termijn van zes weken kunnen geen nieuwe beroepsgronden meer worden aangevoerd.

Hoofdpijnen

2.1 Ruimtelijk beleid

2.1.1 Verordening

Onderhavige aanvraag past binnen de voorwaarden die in de Verordening ruimte zijn opgenomen. Hoewel deze zich richt tot gemeenten achten wij ons gebonden aan de door Provinciale Staten (PS) vastgestelde regels.

Voorts overwegen wij dat PS op 25 oktober jl. de Interim omgevingsverordening hebben vastgesteld. Deze treedt naar verwachting op 5 november in werking. Wij hebben gezien van deze vaststelling van de Interim omgevingsverordening reden is om anders te beslissen op de voorliggende aanvraag. Gelet op het beleidsneutrale karakter bestaat hiervoor geen aanleiding. De aanvraag past ook binnen de recent vastgestelde Interim omgevingsverordening.

Windturbines

Het provinciale beleid is opgenomen in de provinciale Structuurvisie; uitvoeringsregels voor het beleid zijn opgenomen in de provinciale Verordening ruimte. Voor de ontwikkeling van windenergie is in de structuurvisie en verordening een 'zoekgebied voor windturbines' opgenomen. Binnen het zoekgebied zijn gelegen de, binnen het westelijk deel van provincie aanwezige, zee- en rivierkleigebieden langs de grote wateren Volkerak, Hollands Diep en Bergsche Maas. Binnen het 'zoekgebied voor windturbines' wordt ruimte gegeven aan meerdere afzonderlijke clusters of lijnopstellingen van minimaal 3 windturbines, mits er sprake is van een ligging langs een grootschalige infrastructuurlijn, de gemeenten die het aangaat hebben vastgelegd deze infrastructuurlijn te willen gebruiken als ontwikkelas voor windturbines, uit onderzoek blijkt dat er langs deze infrastructuurlijn reële ruimtelijke mogelijkheden zijn voor windturbines en de windturbines in de nabijheid en evenwijdig aan of in clusterverband langs de infrastructuurlijn worden gebouwd. In de regionale afspraken over windenergie in West-Brabant uit 2011 staat dat de turbines van het huidige windpark Karolinadijk onderdeel uitmaken van het bestaande park langs de Volkeraksluizen. Het Volkerak kan worden beschouwd als de ontwikkelas voor windturbines.

Op grond van de Interim omgevingsverordening zijn clusters en lijnopstellingen mogelijk in een clustering van minimaal 3 windturbines waarbij de turbines qua omvang inpasbaar moeten zijn in de omgeving. Op grond van de provinciale Structuurvisie behoren hiertoe in elk geval de open grootschalige polders van de zee- en rivierkleigebieden in West-, Midden- en Noordoost-Brabant. Daarnaast wordt gesteld dat de ontwikkeling op regionaal niveau is afgestemd met omliggende gemeenten. Dit heeft plaatsgevonden via het windbod van de regio West-Brabant, d.d. 13 oktober 2011. Ook heeft afstemming met de netwerkbeheerder plaatsgevonden.

Bij de ontwikkeling van windturbines worden voorwaarden op het gebied van maatschappelijke meerwaarde gesteld. Dit houdt in dat een plan voor een windpark invulling moet geven aan de mogelijkheid voor de omgeving om direct te participeren in het project en/of de bijdrage aan het

oplossen van een maatschappelijk of ruimtelijk probleem en/of de bijdrage aan het realiseren van een maatschappelijk of ruimtelijk doel. Om invulling te geven aan de voorwaarden van maatschappelijke meerwaarde hebben de provincie en de ontwikkelaar afspraken gemaakt over sociale randvoorwaarden. In paragraaf 2.3 van deze nota zijn deze nader uitgewerkt. De bijdrage van €0,50/Mwh/jaar conform de NWEA-gedragscode zal beschikbaar komen voor de direct omwonenden via een 'burenregeling'. Daarnaast doet de ontwikkelaar een extra bijdrage van ruim tweemaal de NWEA-bijdrage per Mwh/jaar ten behoeve van een energietransitiefonds. Vanuit dit fonds kunnen inwoners van Dinteloord een bijdrage krijgen voor het nemen van energiematregelen in en aan de eigen woning.

Kwaliteitsverbetering van het landschap

Bij een ruimtelijke ontwikkeling geldt de voorwaarde van het bevorderen van de ruimtelijke kwaliteit, middels een investering in kwaliteitsverbetering van het landschap. Een ruimtelijke ontwikkeling, in dit geval de opschaling van een windpark, moet gepaard gaan met een investering in kwaliteitsverbetering van het landschap. Gemeenten in Brabant hebben afgesproken dat het in het geval van windturbines gaat om een financiële bijdrage welke door de gemeente besteed kan worden aan de beoogde kwaliteitsverbetering (natuurontwikkeling, landschapselementen, extensieve recreatieve ontwikkelingen, enz.) Om invulling te geven aan deze vereiste hebben ontwikkelaar en de provincie afspraken gemaakt over een bijdrage van €15.000,- per MW opgesteld vermogen, welke is vastgelegd in de Overeenkomst Sociale Randvoorwaarden als onderdeel van de Anterieure Overeenkomst. Het is de bedoeling dat deze bijdrage voor kwaliteitsverbetering van het landschap fysiek zal landen in (de nabijheid van) het projectgebied en rond de kern Dinteloord. Hoe dit concreet vorm gaat krijgen zal met de omgeving nader vormgegeven worden in een nog nader uit te werken proces.

Natuurnetwerk Brabant

Wanneer een ontwikkeling mogelijk wordt gemaakt buiten gebieden die behoren tot het Natuurnetwerk Brabant (NNB), maar waarvan de ontwikkeling leidt tot aantasting van de ecologische waarden en kenmerken in dit NNB (overdraai of geluidseffecten), dienen deze negatieve effecten te worden gecompenseerd. Omdat er geen overdraai is over NNB-gebied en de geluidscontour niet verder reikt dan die van de huidige turbines, zal er ten opzichte van de huidige situatie geen extra geluidsverstoring optreden. Op grond van de verordening geldt er daarom geen compensatieverplichting. Hiermee past de ontwikkeling van de windturbines binnen het provinciaal beleid.

Verstedelijking afweegbaar

Stedelijke ontwikkelingen dienen plaats te vinden binnen het bestaand stedelijk gebied. Alleen als daarvoor geen mogelijkheden bestaan, kan een stedelijke ontwikkeling buiten het bestaande stedelijke gebied plaatsvinden binnen de daarvoor in de Verordening aangeduide gebieden. Hier liggen, gelet op de ruimtelijke kwaliteiten, verantwoorde uitbreidingsmogelijkheden. Deze gebieden zijn door de provincie begrensd in samenspraak met de gemeente Steenberg en zijn gelegen aan zuidoostelijke en oostelijke zijde van de kern. De bouw van windturbines is geen belemmering voor de eventuele toekomstige stedelijke ontwikkeling van de kern Dinteloord.

2.1.2 Structuurvisie Steenbergen

De Structuurvisie van de gemeente Steenbergen uit 2012 schetst op hoofdlijnen het ruimtelijk beleid van de gemeente Steenbergen voor een periode van 10 tot 15 jaar na vaststelling.

Op basis van de Structuurvisie van Steenbergen wordt er alleen ruimte aan nieuwe windturbines geboden binnen het gebied AFC Prinsenland en voor de opschaling van de huidige turbines aan de Karolinadijk, onder de voorwaarde dat het aantal turbines niet zal toenemen.

De huidige turbines zijn 70 m hoog. Om de doelstelling van de gemeente te halen, en voor een gezonde businesscase, zijn grotere turbines nodig. Het is fysiek niet mogelijk om hogere turbines te plaatsen op de exacte locaties waar nu al turbines staan. De structuurvisie van de gemeente stelt dit ook niet als voorwaarde. Opschaling van windparken betekent niet dat bestaande posities gebruikt moeten worden, en dat is ook niet realistisch.

Opschaling van windturbines betekent dat de bestaande turbines worden vervangen door nieuwe hogere turbines met een grotere as-hoogte en grotere rotordiameter. Dit betekent dat de onderlinge afstand tussen de turbines en daarmee de positie van de turbines moet worden aangepast. Het benutten van bestaande mastposities bij opschaling en tegelijkertijd het vergroten van het vermogen per turbine om te voldoen aan de gemaakte afspraken, kan niet aan de orde zijn. Het opschalen van windturbines houdt in dat er nieuwe turbines worden geplaatst en gaat gepaard met sanering van turbines elders, zoals bij de turbines in de Karolinapolder in hetzelfde gebied, of zoals bijvoorbeeld in de provincie Flevoland op locaties elders in de provincie. Dat er in het regionale bod van West-Brabant en in de Structuurvisie van de gemeente Steenbergen alleen sprake zou zijn van opschaling van bestaande windturbines door op exact dezelfde plekken nieuwe windturbines te plaatsen, is een onjuiste constatering van de gemeente.

Rond Dinteloord was en is sprake van meerdere (grootschalige) ontwikkelingen, zoals de aanleg van Rijksweg A4, het Agro & Food Cluster Nieuw Prinsenland en het windpark Karolinapolder. Met haar Structuurvisie heeft de gemeente de afweging gemaakt dat al deze ontwikkelingen in samenhang aanvaardbaar zijn.

2.2 Planschade

Planschade

Van planschade kan sprake zijn indien het nieuwe planologisch regime nadeliger wordt ten opzichte van het eerdere regime en deze verslechtering ertoe leidt dat een omwonende daardoor schade, in de vorm van waardevermindering van het onroerend goed, lijdt. Waardevermindering kan zich voordoen wanneer sprake is van een vermindering van het woon- en leefgenot of wanneer nieuwe planologische beperkingen worden gesteld aan het gebruik of de bouw mogelijkheden van het onroerend goed.

Voor het bepalen van de vraag of voor individuele gevallen sprake is van planschade, en (zo ja) hoe groot de omvang van deze schade is, kent de Wet ruimtelijke ordening (Wro) een aparte procedure. Belanghebbenden die menen in aanmerking te komen voor planschade kunnen na het verlenen van de omgevingsvergunning, hiertoe een verzoek doen bij de provincie. De

omgevingsvergunning treedt in werking nadat de beroepstermijn tegen de besluiten is afgelopen, tenzij beroep is ingesteld en bij voorlopige voorziening om een schorsing van het in werking treden van de omgevingsvergunning is gevraagd. In dat geval treedt de omgevingsvergunning in werking als het verzoek om voorlopige voorziening door de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) wordt afgewezen, dan wel - indien de voorlopige voorziening wordt toegekend- op het moment dat de ABRvS einduitspraak doet op de ingestelde beroepen. Tussen de ontwikkelaar en de provincie zijn in de anterieure overeenkomst afspraken gemaakt over het vergoeden van toekomstige planschadeclaims.

Bovenwettelijke afspraken

In aanvulling op het voorgaande is de ontwikkelaar, bij de realisatie van de windturbines, na het onherroepelijk worden van de omgevingsvergunning, bereid om vooraf, en zonder het doorlopen van de planschadeprocedure bij de provincie, een tegemoetkoming in planschade conform de planschade- risicoanalyse van in totaal € 260.000 te vergoeden. De ontwikkelaar zal hiervoor binnen 1 jaar na het onherroepelijk worden van de omgevingsvergunning een aanbod doen aan de betreffende omwonenden. Dit voorkomt lange procedures met bijkomende kosten. Deze afspraak is vastgelegd in de Overeenkomst Sociale Randvoorwaarden als onderdeel van de anterieure overeenkomst tussen provincie en ontwikkelaar.

De mogelijkheid om alsnog een planschadeverzoek in te dienen volgens de procedure die hiervoor geldt, blijft voor eenieder toegankelijk.

Uitkoop

Een regeling voor volledige uitkoop valt buiten de reikwijdte c.q. het publiekrechtelijke toetsingskader voor de voorliggende omgevingsvergunningaanvraag, te weten de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en het Besluit en de Regeling omgevingsrecht.

2.3 Sociale randvoorwaarden

Als invulling van de voorwaarde van maatschappelijke meerwaarde uit de Interim omgevingsverordening hebben provincie en ontwikkelaar nadere afspraken gemaakt over sociale randvoorwaarden bij het project zoals is toegelicht onder 2.1.1 onder het kopje Windturbines.

Daarnaast zijn er, naar aanleiding van zienswijzen die ingaan op mogelijke hinder door geluid, slagschaduw en obstakelverlichting, extra of bovenwettelijke afspraken met de ontwikkelaar gemaakt die betrekking hebben op deze onderwerpen. Zo stelt de ontwikkelaar een geluidsapp beschikbaar aan de omgeving, zodat op basis van een jaaranalyse een geluidsmitigatieplan kan worden opgesteld. Uitgangspunt hierbij is het zoveel mogelijk minimaliseren van geluidshinder op momenten dat omwonenden het meeste last ondervinden. Dit kan bijvoorbeeld zijn op dagen in een weekend met mooi weer, waarin men buiten is. Ten aanzien van slagschaduw is afgesproken dat deze verder zal worden beperkt tot maximaal een half uur per jaar voor alle woningen binnen de 6-uurscontour uit het slagschaduwonderzoek. Wettelijk gezien mag er per jaar maximaal sprake zijn van 17 dagen slagschaduw gedurende 20 minuten per keer.

Ten aanzien van obstakelverlichting is opgenomen dat de ontwikkelaar in principe bereid is om gebruik te maken van technische ontwikkelingen die beschikbaar komen om eventuele hinder door obstakelverlichting verder beperken. Gedacht moet worden aan systemen waarbij obstakelverlichting alleen aan gaat als er een vliegtuig in de buurt is. Deze systemen moeten dan wel wettelijk toegestaan zijn.

Deze afspraken zijn onder de specifieke paragrafen Akoestiek en trillingen, Slagschaduw en Obstakelverlichting opgenomen. In de Overeenkomst Sociale Randvoorwaarden zijn al deze afspraken tussen ontwikkelaar en provincie vastgelegd.

Milieuaspecten en effecten

3.1 Algemeen

M.e.r.-beoordeling

De omgevingsvergunning maakt de inpassing, de bouw en het oprichten van 4 windturbines mogelijk die 4 oudere windturbines vervangen. Of voor het realiseren van een windpark een directe m.e.r.-plicht geldt, danwel een m.e.r.-beoordelingsplicht is geregeld via de Wet milieubeheer (Hst 7) en het Besluit milieueffectrapportage. Een windpark in de omvang als het onderhavige Windpark Karolinapolder, en waarbij de realisatie plaats zal vinden via een omgevingsvergunning, valt onder categorie D 22.2 van de bijlage bij het Besluit m.e.r. en is daarom m.e.r.-beoordelingsplichtig.

In het m.e.r.-beoordelingsbesluit (en de onderliggende aanmeldingsnotitie), dat als bijlage onderdeel uitmaakt van de omgevingsvergunning, zijn de relevante milieueffecten van de beoogde ontwikkeling overwogen. Aan de hand van de criteria uit bijlage III van de m.e.r.-richtlijn is beoordeeld of er belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu optreden. Daarbij is geconcludeerd dat er geen sprake is van belangrijke nadelige gevolgen waardoor een milieueffectrapportage noodzakelijk is.

Ruimtelijke onderbouwing

In de ruimtelijke onderbouwing, aanvullende onderzoeken en addenda zijn alle relevante ruimtelijke aspecten beoordeeld en, waar nodig, onderzocht. Voor deze aspecten, die ook in dit hoofdstuk specifiek zijn aangegeven, is geconcludeerd dat er bij de opschaling van Windpark Karolinapolder voldaan kan worden aan de geldende wet- en regelgeving en dat een aanvaardbaar woon- en leefklimaat resteert. Om die reden is de beoogde ontwikkeling planologisch inpasbaar.

Alternatieven/Varianten

Op grond van de m.e.r.-beoordeling is geconstateerd dat voor het project Windpark Karolinapolder geen m.e.r.-procedure doorlopen hoeft te worden. In het kader van deze besluitvorming is er daarmee geen alternatievenonderzoek noodzakelijk.

Ondanks het feit dat op de zuivere grondslag van de aanvraag moet worden beslist, is innogy bereid geweest om met de gemeente te spreken over de haalbaarheid van alternatieven, waarbij ook ontwikkelaars, actief nabij de projectlocatie, zijn betrokken voor mogelijke combinaties. Deze gesprekken hebben uitgewezen dat er geen alternatief is dat tijdig en economisch haalbaar kan worden ontwikkeld.

Bandbreedte

De omgevingsvergunning wordt niet toegespitst op één windturbintype, maar op algemene kenmerken. Er is daarom een bandbreedte voor de ashoogte, de rotordiameter en de tiphoogte opgenomen. De daadwerkelijk toegepaste turbines dienen binnen de bandbreedte van deze

vergunning te vallen. Dit geldt voor de afmetingen van de turbines en voor de geluid- en slagschaduwcontouren.

De bandbreedte in de afmetingen van de turbines is:

Ashoogte: minimaal 122 meter, maximaal 166 meter.

Rotordiameter: minimaal 117 meter, maximaal 136 meter.

Tiphoogte: minimaal 180 meter, maximaal 215 meter

3.2 Akoestiek en trillingen

Activiteitenbesluit

In het Activiteitenbesluit milieubeheer (Activiteitenbesluit) zijn de eisen opgenomen waaraan windturbines in Nederland dienen te voldoen. De geluidnormen zijn opgenomen in lid 1 van artikel 3.14a. Hierin is vastgelegd dat een of meer windturbines van dezelfde inrichting op de gevel van geluidsgevoelige gebouwen (bijvoorbeeld woningen) dienen te voldoen aan de norm van ten hoogste 47 dB Lden en aan de norm van ten hoogste 41 dB Lnight. In de praktijk geldt overigens vrijwel altijd dat, als aan de Lden 47 dB-norm is voldaan, ook aan de Lnight 41 dB norm wordt voldaan. Voor de omliggende woningen zijn de Lden en Lnight-waarden berekend. In de Nederlandse wetgeving wordt uitgegaan van gemiddelden. Lden is een Jaargemiddelde norm ("den" staat hierbij voor Day-Evening-Night), waarbij de avond- (19 - 23 uur) en nachtperiode (23 - 07 uur) zwaarder meetellen door een straffactor van respectievelijk 5 en 10 dB op de langtijdgemiddelde niveaus in de beide etmaalperiode. De geluidnormen bieden een bepaalde mate van bescherming, maar kunnen overigens niet garanderen dat omwonenden geen enkele hinder ondervinden. De systematiek van het Activiteitenbesluit milieubeheer brengt met zich mee dat op grond van artikel 3.14a, derde lid, van dit besluit het bevoegd gezag in bijzonder lokale omstandigheden verdergaande of minder vergaande bescherming kan bieden via maatwerkvoorschriften. Tevens is op grond van artikel 3.14a, tweede lid, van dit besluit maatwerk mogelijk vanwege aanwezigheid van meerdere windturbineparken.

Ten behoeve van de planvorming en de ontwikkeling is een akoestisch rapport opgesteld (Windpark Karolinapolder Nabij Dinteloord in Steenbergen, R068475aa.17HF1XP.dv, versie 03_001, 30 januari 2019 opgesteld door LBP-Sight). In dit rapport zijn diverse mogelijk te plaatsen typen windturbines genoemd. De geluiduitstraling van de akoestisch maatgevende turbine (van de potentiële turbines zoals genoemd in tabel 3.1 in het akoestisch onderzoek) is berekend zodat er sprake is van een worst-case benadering. Van de akoestisch maatgevende turbine is de geluidemissie bij de woningen getoetst aan de geluidnormen uit het Activiteitenbesluit milieubeheer.

Bij alle woningen van derden dient, bij afwezigheid van maatwerkvoorschriften, te worden voldaan aan de wettelijke norm zoals die volgt uit het Activiteitenbesluit milieubeheer. Uit het akoestisch onderzoek blijkt dat voor geluid mitigerende maatregelen getroffen moeten worden om aan genoemde normen te kunnen voldoen.

Rekenmodel

De gevelbelastingen van omliggende woningen zijn berekend met een rekenmodel dat voldoet aan het Reken- en meetvoorschrift windturbines zoals opgenomen als bijlage 4 in de Activiteitenregeling milieubeheer (Hiertoe is gebruik gemaakt van de windsnelheidsafhankelijke geluidemissie (volgens opgave fabrikant) en de meest actuele KNMI-dataset (november 2018). Zoals ook eerder aangegeven blijkt uit de berekeningen dat een aantal maatregelen getroffen moet worden om te voorkomen dat een overschrijding van de normen optreedt. Omdat de verplichting tot het nemen van deze zogenaamde mitigerende maatregelen rechtstreeks voortvloeit uit het Activiteitenbesluit milieubeheer zijn deze niet als maatwerk aan de beschikking verbonden. Indien er door de initiatiefnemer gekozen is voor een specifieke turbine dient de geluidsuitstraling hiervan te worden doorgerekend, getoetst aan de daarvoor geldende geluidsnormen uit het Activiteitenbesluit en zullen de benodigde mitigerende maatregel(en) als maatwerkvoorschrift(en) aan de melding in het kader van het Activiteitenbesluit milieubeheer worden verbonden.

Laagfrequent geluid

Voor laagfrequent geluid (LFG) als gevolg van windturbines bestaat geen wettelijk toetsingskader. Daarbij dient opgemerkt te worden dat in de norm uit het Activiteitenbesluit milieubeheer reeds rekening wordt gehouden met laagfrequent geluid (frequenties beneden 100 Hz), dat een onderdeel van het geluidsspectrum van windturbinegeluid is (frequentiebereik 31,5 Hz - 8 kHz). Laagfrequent geluid wordt niet apart beschouwd omdat het reeds een integraal onderdeel uitmaakt van de beoordeling van de geluidbelasting Lden.

In 2014 heeft de Staatssecretaris van I&M in een brief aan de Tweede Kamer, onderbouwd met twee onderzoeken van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en een literatuurstudie naar laagfrequent geluid door Bureau LBP/Sight dat laagfrequent geluid is verdisconteerd in de geluidsnormen van het Activiteitenbesluit. Hierin wordt aangegeven dat de huidige norm voor windturbines en bijbehorende Rekenen en meetvoorschrift voldoende bescherming bieden tegen laagfrequent geluid. In de rechtspraak is bevestigd dat de wetenschappelijke studies betrokken mogen worden bij de besluitvorming. Er bestaat dan ook geen grond voor het oordeel dat de geluidsnormen uit het Activiteitenbesluit milieubeheer onvoldoende bescherming bieden tegen laagfrequent geluid.

Cumulatie geluidsbronnen

Het plangebied voor windenergie ligt ten noorden van het Dorp Dinteloord. Aan de overzijde van het Volkerak ligt Windpark Piet de Wit. In de omgeving liggen nog meer windparken: Dintel Survey Com. Nieuw Prinsenland, Oud Dintel, Sabina Polder). Het is de verwachting dat de woningen nabij de nieuwe windturbines ook belast worden door deze bestaande parken.

Om cumulatie van geluidsbronnen inzichtelijk te maken is de rekenmethode uit Bijlage 4 van Activiteitenregeling milieubeheer: Reken- en meetvoorschrift windturbines, hoofdstuk 4 gebruikt. Sinds het indienen van de aanvraag is de vergunning voor de realisatie van Windpark Piet de Wit afgegeven. In het akoestisch onderzoek is de gecumuleerde geluidbelasting vanwege windparken, industrielawaai en wegverkeerslawaai berekend. Deze cumulatie rekent alle geluidbelastingen om naar een (gewogen) geluidbelasting vanwege wegverkeer die dezelfde hinderbeleving kent. In het Activiteitenbesluit milieubeheer wordt cumulatie met andere

windturbines en andere geluidsbronnen zoals b.v. wegverkeerslawaaï niet beschouwd bij toetsing aan de norm.

Methode Miedema

In de procedure is gekeken naar de (toename van) het gecumuleerde geluidniveau als gevolg van de bestaande en nieuwe windparken, het wegverkeerslawaaï en industrielawaaï. Hiervoor is de geluidbelasting beoordeeld aan de hand van de Miedema-methode. De clusteropstelling van de windturbines heeft voor een aantal woningen een negatief effect op het heersende woon- en leefklimaat. Het is op dit moment echter nog niet geheel duidelijk welke type turbine er daadwerkelijk wordt geplaatst. In de berekeningen is, van de potentiële windturbines die zijn genoemd in tabel 3.1 van het akoestisch onderzoek, rekening gehouden met de luidruchtigste turbine. In het akoestisch onderzoek is de gecumuleerde berekende geluidsbelasting in termen van Lden gekwalificeerd.

Uit deze resultaten blijkt dat:

- 14 woningen binnen dezelfde classificatie als in de bestaande situatie blijven;
- 6 woningen veranderen van de classificatie goed naar redelijk;
- 1 woning verandert van classificatie matig naar tamelijk slecht;
- 3 woningen veranderen van classificatie goed naar matig;
- 1 woning verandert van classificatie goed naar tamelijk slecht, dit betreft een bedrijfswoning bij het windpark.

Effecten op vee en paarden

Er is geen onderzoek bekend waaruit een verband blijkt geluid van windturbines effect heeft op dierenwelzijn en de gezondheid van dieren door de realisatie van een windpark. Hierbij is nog van belang dat in de uitspraak ABRvS 4 mei 2016 (nr. 201504506/1) de ABRvS – onder verwijzing naar het deskundigenbericht dat in deze procedure was uitgebracht – verder heeft geoordeeld dat niet aannemelijk is dat geluid van windturbines leidt tot effecten (stress) op paarden.

Toezicht en handhaving

Om de daadwerkelijke geluidsbelasting in kaart te brengen, zal door de provincie een handhavingsstrategie worden opgesteld zoals ook bij de A16 nu wordt ontwikkeld. In essentie komt dit neer op het aanduiden van een x aantal meetpunten, waar via een nulmeting het huidige geluidsniveau wordt bepaald. Op deze meetpunten zullen dan op gezette tijden geluidsmetingen worden verricht om te bepalen of het windpark voldoet aan de wettelijke geluidsnormen.

Bovenwettelijke afspraken

De ontwikkelaar stelt een app ter beschikking waarmee de omgeving een geluidsvoorspelling krijgt en vervolgens interactief op een schaal van 1 – 7 kan reageren om de geluidsbeleving aan te geven. De ontwikkelaar maakt op basis van de ervaringen van het eerste jaar een geluidsmitigatieplan. Uitgangspunt daarbij is het zoveel mogelijk minimaliseren van eventuele hinder op uit de jaaranalyse gebleken hindermomenten zodat maatwerk voor bijvoorbeeld zonnige dagen in het weekend (bij ‘terrasweer’) mogelijk wordt. In de Overeenkomst Sociale Randvoorwaarden zijn deze afspraken vastgelegd.

3.3 Slagschaduw

In artikel 3.12 van de Activiteitenregeling milieubeheer is ten behoeve van het voorkomen of beperken van slagschaduw bepaald dat een windturbine voorzien moet zijn van een automatische stilstandvoorziening die de windturbine afschakelt indien meer slagschaduw optreedt dan de wettelijke norm toestaat. De norm stelt dat ter plaatse van gevoelige objecten gemiddeld niet meer dan 17 dagen per jaar gedurende meer dan 20 minuten per dag (17 x 20 minuten = 5 uur en 40 minuten per jaar) slagschaduw kan optreden voorzover zich in de door de slagschaduw getroffen uitwendige scheidingsconstructie van gevoelige gebouwen of woonwagens ramen bevinden. Een windturbine is daarom als dit nodig is voorzien van een automatische stilstandvoorziening die de windmolen tijdig afschakelt om te voorkomen dat de norm voor slagschaduw wordt overschreden. Uit de bij de aanvraag behorende stukken blijkt dat met het treffen van een stilstandvoorziening voldaan kan worden aan de norm die in het Activiteitenbesluit is gesteld voor slagschaduw.

Cumulatie windturbines

Volgens het Activiteitenbesluit wordt cumulatieve slagschaduw met andere windturbines, waaronder bestaande turbines, niet beschouwd bij toetsing aan de norm. Met cumulatie wordt in zoverre rekening gehouden dat getoetst wordt aan de gezamenlijke slagschaduwcontour van alle turbines die met dit besluit mogelijk worden gemaakt.

Effecten op gewas, vee en paarden

Er is geen onderzoek bekend waaruit een verband blijkt dat (slag)schaduw van windturbines de groei van agrarische gewassen negatief beïnvloedt. Daarbij speelt mee dat de omvang van de slagschaduw van het rotorvlak, ten opzichte van de omvang van de landbouwpercelen, beperkt is.

Er is geen onderzoek bekend waaruit een verband blijkt dat slagschaduw van windturbines effect heeft op dierenwelzijn en de gezondheid van dieren door de realisatie van een windpark. Hierbij is nog van belang dat in de uitspraak ABRvS 4 mei 2016 (nr. 201504506/1) de ABRvS – onder verwijzing naar het deskundigenbericht dat in deze procedure was uitgebracht – verder heeft geoordeeld dat niet aannemelijk is dat slagschaduw van windturbines leidt tot effecten (stress) op paarden.

Bovenwettelijke afspraken

Om de mogelijke slagschaduw bij omwonenden zoveel mogelijk te beperken, is besloten de tijd waarbinnen slagschaduw bij omliggende woningen, gelegen binnen de 6-uurscontour, mag optreden te beperken tot 30 minuten per jaar. Deze 30 minuten hebben we noodzakelijk geacht om de molen gecontroleerd stil te kunnen zetten indien slagschaduw optreedt op woningen gelegen binnen de 6-uurscontour.

3.4 Gezondheid in relatie tot geluid en slagschaduw

De nieuw op te richten windturbines veroorzaken geluid, slagschaduw en kunnen van invloed zijn op de externe veiligheid. Deze aspecten kunnen gezamenlijk van invloed zijn op de gezondheid van omwonenden. Zoals hierna te lezen is onder 2.2.3 'De kenmerken van de gevolgen van de activiteit' wordt voor de aspecten geluid en slagschaduw voldaan aan de grenswaarden zoals

deze zijn opgenomen in het Activiteitenbesluit. Aangenomen mag worden dat deze aspecten derhalve niet leiden tot gezondheidseffecten bij omwonenden. Ook het aspect externe veiligheid is beoordeeld en gebleken is dat in de invloedssfeer van de turbines zich geen kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten bevinden. De overige objecten in de omgeving, de Schenkeldijk, het Volkerak, het bedrijf Chugoku Paints BV en het bedrijf Axel Christiernsson, leiden niet tot toename van de externe veiligheidsrisico's. Hieruit kan worden afgeleid dat ook het aspect externe veiligheid niet leidt tot gevolgen voor de gezondheid van omwonenden.

3.5 Obstakelverlichting

De verplichting voor het voeren van obstakelverlichting komt voort uit de richtlijn "aanduiding van windturbines en windparken op Nederlandse vasteland in relatie tot luchtvaartveiligheid" (versie 1.0 d.d. 30 sept. 2016) van ILT. Obstakels, zoals de turbines, die hoger zijn dan 150 meter ten opzichte van (plaatselijk) maaiveld moeten, (voor de schemer- en nachtluchtperiode) op het hoogste vaste punt verplicht worden uitgevoerd met een permanente brandende rode verlichting.

Deze verlichting kan vooral tijdens de nachtluchten erg dominant overkomen en daarmee een rustig landschapsbeeld verstoren. De mate waarin en de manier waarop obstakelverlichting dient te worden toegepast is sterk afhankelijk van de geldende wet- en regelgeving.

In de aanvraag is aangegeven dat de turbines voorzien worden van een vast brandende rode topverlichting. Deze topverlichting mag 's nachts bij goed zicht gedimd worden. De verlichting zal lampen zullen daartoe uitgerust worden met sensoren. Deze inperking van de intensiteit is mogelijk op basis van de eerdergenoemde richtlijn van ILT en na instemming van ILT. Overdag is witte knipperverlichting verplicht. Tot slot krijgen de turbines wellicht mastverlichting in de vorm van vast brandende rode lampen met een lage intensiteit.

We zijn ook op de hoogte van recente testen die hebben plaatsgevonden met het verminderen van de hoeveelheid en intensiteit van obstakelverlichting en de beleving van deze aanpassing door omwonenden. Uit de resultaten van de testen blijken er mogelijkheden te zijn om de obstakelverlichting zodanig toe te passen dat de negatieve effecten op de omgeving kleiner worden zonder dat de zichtbaarheid en herkenbaarheid van windparken voor de luchtvaart in het geding komt. Hoewel de provincie geen bevoegd gezag is omtrent de obstakelverlichting, hecht de provincie wel grote waarde aan het toepassen van obstakelverlichting met de minst mogelijke overlast voor omwonenden. Om te waarborgen dat de obstakelverlichting met de minste overlast wordt toegepast is een maatwerkvoorschrift opgenomen. Voorafgaand aan de realisatie van de windturbines dient de vergunninghouder een verlichtingsplan te overleggen met daarin aangegeven de wijze waarop ze uitvoering geven aan de verplichte obstakelverlichting. De provincie zal dit beoordelen en een besluit nemen op het voorgelegde plan. Hierbij zullen de ILT-richtlijnen worden betrokken. Na akkoord van de provincie en ILT kan het betreffende verlichtingsplan worden toegepast.

Aanvullende afspraken met betrekking tot obstakelverlichting

Met de ontwikkelaar is overeengekomen dat deze, onder voorwaarden, bereid is om mee te gaan met technische ontwikkelingen, die de eventuele hinder verder beperken. Dit binnen de mogelijkheden die technisch beschikbaar zijn en wettelijk worden toegestaan. De afspraken zijn opgenomen in de Overeenkomst Sociale Randvoorwaarden.

3.6 Landschap

Impact op het landschap

Impact op het landschap

Windturbines hebben een impact op het landschap. De nieuwe windturbines hebben meer impact op het landschap dan de bestaande, omdat ze groter zijn en zichtbaar van grotere afstand. De zichtbaarheid van windturbines wordt veelal als negatief ervaren. Vaak spreekt men van het verlies van uitzicht of visuele overlast.

In 2011 heeft de gemeente Steenberg in regionaal verband afspraken gemaakt over de realisatie van extra vermogen aan windturbines. Onder andere door opschaling van de bestaande turbines aan de Karolinadijk. Ook in een landschap waar al bestaande turbines staan, is er een impact omdat nieuwe turbines altijd hoger zijn dan de bestaande.

De wijze waarop windturbines worden geplaatst, bijvoorbeeld ten opzichte van een landschapsstructuur of ten opzichte van elkaar, kan bijdragen aan de leesbaarheid van een opstelling. Het gaat in dat kader niet zo zeer om landschappelijke inpassing, maar om het landschappelijke beeld dat ontstaat. De huidige turbines staan in een relatief vlak, grootschalig en open gebied en zijn vanuit de kern Dinteloord nog grotendeels verscholen achter bebouwing, bomen en dijken. Dit zal deels ook gelden voor hogere windturbines. Vooral vanaf de randen van Dinteloord (bijvoorbeeld vanaf de Stoofdijk, Schenkeldijk en Havenweg) zal duidelijk ervaren worden dat er grotere windturbines staan ten opzichte van de huidige opstelling, evenals vanaf verschillende standpunten rond Dinteloord, bijvoorbeeld vanaf de Rijksweg A4.

Naarmate een opstelling beter aansluit bij bestaande landschappelijke structuren wordt dit positiever beoordeeld. Hoewel het volgen van een landschappelijke structuur zeker een overweging kan zijn voor de opstelling, is dat voor nieuwe windprojecten steeds minder relevant. Door de grotere hoogte van de turbines vormen deze een eigen 'laag' in het landschap, dat minder is gebonden aan structuren aan de grond. De totale opstelling als samenhangend geheel is goed herkenbaar en markeert het meest noordelijk gelegen deel van de gemeente Steenberg. Daarnaast sluiten de turbines aan de Karolinadijk aan bij de reeds bestaande turbines bij Dintelmond, Sabinadijk/Sabinapolder en de Volkeraksluizen.

Door de clusteropstelling worden de windturbines meer geconcentreerd geplaatst, en vanaf de kern van Dinteloord geeft dat visueel gezien een minder brede verstoring van het zicht.

In het Addendum op de ruimtelijke onderbouwing zijn visualisaties opgenomen. Hierin is gevisualiseerd wat het landschappelijke effect van de opschaling van het windpark Karolinapolder zal zijn, mede gelet op de reeds in de omgeving aanwezige windturbines.

Openheid

De gemeente Steenberg heeft in de Structuurvisie opgenomen dat de gemeente de kenmerkende waardevolle openheid van het landschap wil beschermen en behouden. Om deze waardevolle openheid te waarborgen heeft de gemeente er voor gekozen om slechts ruimte te bieden aan windenergie op locaties waar al sprake is van functies die effect hebben op de

openheid, te weten het toch al hoogdynamische gebied van het AFC Prinsenland en ter plaatse van het bestaande windpark Karolinadijk.

Hoogte turbines

Hoewel er overheidsdoelstellingen zijn geformuleerd voor opgesteld vermogen windenergie, is het tevens nationaal beleid om de kosten voor windenergie sterk te reduceren en de subsidiebehoefte daarmee te verminderen. Dit beleid resulteert in het gebruik van hogere en grotere turbines waarbij het gaat om een optimale elektriciteitsproductie en niet tot het maximaliseren van het opgesteld vermogen. Door deze opzet van de SDE+ subsidie zijn projecten met lagere turbines niet meer rendabel. Een en ander is bevestigd in de rapporten van Pondera van 7 en 14 november 2018 welke op verzoek van de gemeente Steenberg en zijn opgesteld. Zie hiervoor ook de website van de gemeente Steenberg en <https://raad.gemeente-steenbergen.nl/vergaderingen/Oordeelvormende-vergadering/2018/03-december/19:30>

In de beschikking omgevingvergunning is een tiphoogte van minimaal 180 en maximaal 215 meter opgenomen. De milieueffecten en de landschappelijke aanvaardbaarheid zijn mede op basis van de aanvraag en de daarbij horende onderzoeken voor een tiphoogte van 234 meter beoordeeld.

Een tiphoogte van maximaal 215 meter is een hoogte die op dit moment gebruikelijk is voor windturbines op land en kan niet als experimenteel worden aangemerkt.

3.7 Natuur

Soortenbescherming

Gedeputeerde Staten hebben op 1 maart 2019 een ontheffing ingevolge artikel 3.3, eerste lid en artikel 3.8, eerste lid van de Wet natuurbescherming verleend. In deze ontheffing is de staat van instandhouding beoordeeld. Deze is inmiddels in werking getreden en onherroepelijk geworden.

Natura 2000

Op 12 juni 2019 is bij GS een vergunningaanvraag in het kader van de Wet natuurbescherming ingediend inclusief passende beoordeling. Deze aanvraag is in behandeling genomen. De gevolgen/effecten van het project op de Natura 2000 gebieden zal in die procedure onderzocht en beoordeeld worden.

Overige

4.1 Transport en routes

De transportroutes voor bouwverkeer voor de sanering van het bestaande windpark Karolinadijk en de aanleg van het windpark Karolinapolder zijn op dit moment nog niet bekend. Drie maanden voor aanvang van de werkzaamheden moet de ontwikkelaar een uitgewerkt verkeer-en vervoerplan voorleggen aan het bevoegd gezag. In dit plan zal worden ingegaan op de veiligheid en eventuele schade langs de transportroutes voor bouwverkeer.

4.2 Woongenot

Met het plaatsen van windturbines vindt altijd verandering plaats in de omstandigheden die invloed (kunnen) hebben op het woongenot. Dit heeft onder andere betrekking op aspecten als geluid, slagschaduw en landschap. In hoofdstuk 3 wordt bij de specifieke paragrafen dieper op deze aspecten ingegaan. Op grond van de uitkomsten van de onderzoeken en beoordelingen kan worden geconstateerd dat er sprake is van een acceptabel woon- en leefklimaat dat voldoet aan de wettelijke eisen. Om een eventuele beïnvloeding van het woongenot verder terug te brengen, zijn in de Overeenkomst Sociale Randvoorwaarden bovenwettelijke afspraken gemaakt met betrekking tot geluid, slagschaduw en obstakelverlichting.

4.3 Belangen omgeving

In de planvorming zijn de relevante milieuaspecten onderzocht en getoetst aan de richtlijnen en normen die daarvoor gelden, aan de criteria waarbij sprake is van een goede ruimtelijke ordening en het bereiken/behouden van een goed woon- en leefklimaat. Hieruit blijkt dat er op sommige aspecten sprake is van een (lichte) verslechtering ten opzichte van het heersende woon- en leefklimaat. Echter wij zijn van mening dat deze verslechtering acceptabel en vergunbaar is omdat ook na de ontwikkeling van de turbines sprake zal zijn van een acceptabel woon- en leefklimaat.

Ter plaatse van de betrokken woningen zullen de effecten voor geluid gemitigeerd worden om te voldoen aan de wettelijke norm in het Activiteitenbesluit. De effecten van de slagschaduw bij omliggende woningen worden ook gemitigeerd om te kunnen voldoen aan de norm zoals deze is overeengekomen in de Overeenkomst Sociale Randvoorwaarden. Aangezien er aan de wettelijke en overeengekomen normen wordt voldaan, is er sprake van een goede ruimtelijke ordening. (Zie: AbRvS 21 februari 2018, ECLI:NL:RVS:2018:616, r.o. 116.2 en r.o. 140.2)

Voor de beoogde ontwikkeling zijn de sociale randvoorwaarden van toepassing (zie paragraaf 2.4), welke zijn overeengekomen tussen de ontwikkelaar en de provincie in zijn vastgelegd in de Overeenkomst Sociale randvoorwaarden. Deze bovenwettelijke randvoorwaarden zijn (onder andere) expliciet gericht op omwonenden en de lokale gemeenschap van Dinteloord.

4.4 Toeristisch-recreatieve mogelijkheden

Op de huidige locatie is reeds sprake van een bestaand windpark. De gemeente Steenberghe heeft in de Structuurvisie opgenomen dat in het gebied Dintelpark, ten noorden van Dinteloord, mogelijkheden zijn voor een grootschalig (watergebonden) recreatiegebied. Dit met inachtneming

van windenergie, omdat in de Structuurvisie ook ruimte aan de opschaling van het bestaande windpark Karolinadijk wordt geboden. De gemeente heeft hiermee in de Structuurvisie de afweging gemaakt dat de nabijheid van windturbines, ten opzichte van een recreatieve ontwikkeling, aanvaardbaar is.

Specifieke zienswijzen

5.1 Overzicht zienswijzen

Nr.	Kenmerk (gemeente)	Indiener	Bijzonderheden
1	1802562	Particulier	
2	1802703	Particulier	
3	1802705	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 2
4	1802724	Particulier	
5	1802735	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 2
6	1802764	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 1
7	1802768	Particulier	
8	1802791	Particulier	
9	1802795	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 2
10	1802813	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 2
11	1802816	Particulier	
12	1802820	Particulier	Aanvulling op zienswijze 2. Zie tevens beantwoording bij zienswijze 2
13	1802827 & 1802828	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 2
14	BEM1805231	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 2
15	1802835	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 2
16	1802848	Particulier	Aanvulling op zienswijze 11
17	1802877	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 2
18	1802885	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 2
19	e1802488, BEM 1805301, BEM1805302, BEM1805303 & BEM1805304	Particulier	
20	BEM1805464	Provincie Noord-Brabant	
21	BEM1805466	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 2
22	1802959	Achmea rechtsbijstand namens particulier	
23	1802898	Particulier	
24	1802900	Particulier (inclusief handgeschreven aanvulling)	Aanvulling op zienswijze 23. Zie tevens beantwoording bij zienswijze 23

25	1802901	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 23
26	1802905	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 23
27	1802966	Stichting Sirene	
28	1802827 & 1802828	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 2
29	BEM1805231	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 2
30	1803020	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 2
31	1802938	Particulier	Aanvulling op zienswijze 2. Zie tevens beantwoording bij zienswijze 2
32	1802926	Stibbe namens innogy	
33	1802927	Particulier	
34	1802928	Particulier	
35	1803017	Particulier	
36	1802931	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 23
37	1802932	Particulier	
38	1802933	Particulier	
39	1802953	Particulier	Aangepaste versie van zienswijze 23. Zie tevens beantwoording bij zienswijze 23
40	1802954	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijzen 23 en 39
41	1802964	Particulier	Aanvulling op zienswijze 23. Zie tevens beantwoording bij zienswijze 23
42	1803159	Natuurmonumenten	
43	1803020	Particulier	Zie beantwoording bij zienswijze 39

5.2 Ontvankelijkheid

Op 7 juni 2018 is de ontwerp-omgevingsvergunning ter inzage gelegd. Op grond van artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en 3.12 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) kan eenieder schriftelijk of mondeling zienswijze indienen bij de ontwerp-omgevingsvergunning. Op grond van artikel 3:16 Awb bedraagt de termijn voor het naar voren brengen van een zienswijze 6 weken en vangt die termijn aan met de dag waarop het ontwerp ter inzage is gelegd. Verder blijkt uit artikel 2:15 Awb dat een bericht uitsluitend elektronisch naar een bestuursorgaan kan worden verzonden indien dat bestuursorgaan kenbaar heeft gemaakt dat deze weg is geopend. Het college van burgemeesters en wethouders van gemeente Steenberghe heeft dit niet kenbaar gemaakt. Zienswijzen konden daarom schriftelijk of mondeling tot en met 19 juli 2018 worden ingediend.

Het college van B&W heeft geconstateerd dat de zienswijze met nummer 1803159 op 17 juli 2018 via de elektronische weg is ingediend door 'Natuurmonumenten'. Gezien dat deze weg niet open stond, heeft het college conform artikel 6:6 onder b Awb Natuurmonumenten in een brief van 18 juli 2018 in de gelegenheid gesteld om dit gebrek te herstellen voor 27 juli 2018. Natuurmonumenten heeft in een brief van 3 augustus 2018 per brief de zienswijze alsnog toegestuurd, zijnde buiten door het college van B&W gestelde termijn om het gebrek te herstellen.

Gelet op het voorgaande constateerde het college van B&W dat Natuurmonumenten dient te worden aangemerkt als niet-ontvankelijk in deze bestuursrechtelijke (voor)procedure. Niettemin worden de inhoudelijke punten die Natuurmonumenten in haar zienswijze naar voren heeft gebracht hieronder gemotiveerd weerlegd, ter nadere onderbouwing en motivering van de omgevingsvergunning. Het college van GS neemt in deze het standpunt van het college van B&W over.

5.3 Zienswijzen (en aanvullingen)

Leeswijzer

Een groot deel van de zienswijzen hebben betrekking op dezelfde of nagenoeg dezelfde onderwerpen. Daar waar mogelijk wordt in onderstaande specifieke behandeling verwezen naar de algemene meer uitgebreide weerlegging van de zienswijze, in voorgaande hoofdstukken. Er wordt dan verwezen naar de specifieke paragraaf. Een aantal zienswijzen is zeer specifiek van aard. Deze worden in onderstaande tabel beantwoord en weerlegd.

Zienswijzen nummer 1 en 6

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
1a	De indiener is van mening dat er erg veel ruimte voor de besteding van de gelden wordt gegeven. Er dient meer te worden aangegeven wat er voor de directe omgeving moet worden gedaan. De vergoedingen vanuit het windturbinepark moeten daarvoor geormerkt worden. Dit zou in het besluit opgenomen moeten worden. De indiener is van mening dat hiermee onduidelijkheid over vergoeding van schade ontstaat.	Verwezen wordt naar Paragraaf 2.3 Sociale randvoorwaarden	Nee
1b	Windturbines passen niet in de omgeving en zijn horizonvervuiling. Om die reden is volgens de indiener een milieueffectrapportage noodzakelijk.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.1 M.e.r.-beoordeling en Paragraaf 3.6 Landschap	Nee
1c	De hoogte en grootte van de windturbines is dusdanig dat de gevolgen voor de omgeving nog niet of nauwelijks zijn onderzocht. Wat gebeurt er als na de bouw blijkt dat zaken zoals bodemtrillingen en geluidoverlast erger zijn dan theoretisch berekend? Hierover staat niets beschreven.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen, onder "Toezicht en handhaving"	Nee
1d	Gevraagd wordt wie bepaalt wanneer de windturbines worden stopgezet bij slagschaduw of te veel lawaai. Alleen als de som van de mogelijke jaarbelasting is bereikt of onmiddellijk? Door wie, hoe, waar en wanneer wordt gehandeld bij overschrijding van normen? De indiener vraagt dit op te nemen in het besluit.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen, onder "Toezicht en handhaving" en Paragraaf 3.3 Slagschaduw	Nee

1e	De extrapolatie vanuit lagere windturbines is volgens de indiener een rekenkundige truc. Nergens is vermeld dat de theorie achteraf wordt gecheckt, waarbij eventuele afwijkingen te niet worden gedaan.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen, onder "Toezicht en handhaving"	Nee
1f	De indiener vraagt hoe de belangen van omwonenden tegen waardedaling van hun eigendommen (woningen) wordt geborgd.	Verwezen wordt naar Paragraaf 2.2 Planschade	Nee
1g	De indiener vraagt de gemeente en de initiatiefnemer om aandacht te hebben voor de directe omgeving (omwonenden)	Verwezen wordt naar Paragraaf 4.3 Belangen omgeving	Nee

Zienswijzen nummer 2, 3, 5, 9, 10, 12 t/m 15, 17 t/m 19, 21, 28, 29, 30, 31. Het betreft hier in totaal 17 (nagenoeg) identieke zienswijzen

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
2a	De bouw is in strijd met het vigerende bestemmingsplan. De windturbines zijn planologisch niet inpasbaar. In een andere opstelling worden aanzienlijk hogere windturbines gebouwd, waardoor een aantal turbines dichtbij de bebouwde kom komen te staan.	Voor de plaatsing van de turbines is een omgevingsvergunning "Handelen in strijd met regels RO" aangevraagd. Hieruit blijkt dat de turbines inderdaad niet in de huidige bestemming passen. De omgevingsvergunning geeft toepassing aan artikel 2.12, eerste lid, onderdeel a, onder 2 ^e of 3 ^e van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht waarbij wordt afgeweken van het bestemmingsplan.	Nee
2b	De indiener is van mening dat sprake is van cumulatieve omstandigheden, Dinteloord wordt reeds ruimtelijk gestoord door ongeveer 70 aan de horizon goed zichtbare windturbines, vele kassen en het geluid van de A4.	Verwezen wordt naar: <ul style="list-style-type: none"> • Paragraaf 2.1.2 Structuurvisie Steenbergen • Paragraaf 3.1 M.e.r.-beoordeling • Paragraaf 3.2 Akoestiek, onder "Cumulatie geluidsbronnen" en "Methode Miedema" 	Nee
2c	Volgens de indiener zal er aanzienlijk meer hinder voor de omwonenden of de omgeving zijn, onder andere door de voorgeschreven obstakelverlichting.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.5 Obstakelverlichting en Paragraaf 2.3 Sociale randvoorwaarden	Ja: toevoeging voorschrift

2d	Volgens de indiener is de beoordeling van de verschillende aspecten in de ruimtelijke onderbouwing subjectief.	Door de indiener is niet nader toegelicht welke aspecten subjectief beoordeeld zijn. Zie verder Hoofdstuk 3	Nee
2e	De indiener verwijst naar de volgende visie van de gemeente: "De gemeente Steenbergen wil de kenmerkende waardevolle openheid van het landschap beschermen en behouden. De plaatsing van windturbines (ook in parken en lijnopstellingen) tast de waardevolle openheid van het Steenbergse landschap op een onaanvaardbare wijze aan en ondermijnt daarmee ook de toeristisch recreatieve ambities van de gemeente".	Verwezen wordt naar: <ul style="list-style-type: none"> • Paragraaf 2.1.2 Structuurvisie Steenbergen • Paragraaf 3.6 Landschap, onder "Openheid" • Paragraaf 4.4 Toeristisch-recreatieve mogelijkheden 	Nee
2f	De indiener geeft aan dat meerdere keren melding wordt gemaakt van de noodzakelijke spoed tot het nemen van het besluit. Na begin oktober wordt de subsidietoekenning voor de windturbines volgens de indiener op zijn minst onzeker. Tegelijkertijd wordt volgens de indiener vermeld dat bij het niet halen van deze datum de te bouwen turbines zonder enige twijfel in de hoogst mogelijke vorm zullen worden uitgevoerd. De indiener is van mening dat dit feitelijk een verkapt dreigement is.	De toekenning van subsidie is geen onderdeel van het provinciale besluitvormingsproces. Door de provincie wordt besloten op de ingediende aanvraag.	Ja. Koppeling datum vergunningverlening en tiphoogte verwijderd
2g	Volgens de indiener lijkt het erop dat voor de energietransitie alles moet wijken, waardoor wetgeving opzij kan worden geschoven en de belangen van omwonenden niet meer tellen. Er is geen/onvoldoende rekening gehouden met de belangen van burgers.	Verwezen wordt naar Paragraaf 4.3 Belangen omgeving	Nee
2h	Door andere landschappelijke factoren kan Dinteloord in de toekomst uitsluitend uitbreiden achter de Stoofdijk en de Molendijk. Daar zijn plannen voor gemaakt. Het is onwenselijk om juist daar vier windturbines te plaatsen.	Verwezen wordt naar Paragraaf 2.1.1 Interim omgevingsverordening, kopje Verstedelijking afweegbaar	Nee

2i	De hoogte van de windturbines wordt volgens de indiener op geen enkele wijze gelimiteerd.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.6 Landschap, onder "Hoogte turbines"	Ja, de maximale tiphoogte is aangepast, ook komt oud voorschrift t.a.v. 210 meter te vervallen. Ook toevoeging Addendum ruimtelijke onderbouwing
2j	Volgens de indiener is geen rekening gehouden met de bezwaren die voor en tijdens de raadsvergadering naar voren zijn gebracht.	Door de indiener is niet nader toegelicht welke bezwaren het betreft. Om die reden is een inhoudelijke reactie/beantwoording niet mogelijk.	Nee

Zienswijze nummer 4

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
4a	Volgens de indiener is reeds beleid vastgesteld over de locatie en het aantal nieuw te plaatsen windturbines in Dinteloord. Indiener verwijst naar 'Voortgang energie Brabant' en structuurvisies. Dit besluit is daarmee volgens de indiener niet in overeenstemming.	Het door de indiener bij de zienswijze gevoegde overzicht van windenergieprojecten in Noord-Brabant betreft een document bij een nieuwsbericht van de provincie Noord-Brabant. Dit document heeft geen formele (beleids)status. Het geldende ruimtelijke provinciale en gemeentelijke beleidskader wordt uiteengezet in paragraaf 2.1 Ruimtelijk beleid.	Nee
4b	De windturbines passen vanwege hun hoogte totaal niet in het landschap en zijn in strijd met het gemeentelijk beleid om de openheid van het landschap te beschermen. Volgens de indiener zijn de turbines dermate hoog en experimenteel dat de effecten op mens en dier ongewis zijn.	Verwezen wordt naar Paragraaf 2.1.2 Structuurvisie Steenberg en Paragraaf 3.6 Landschap, onder "Hoogte turbines"	Ja, maximale tiphoogte is aangepast

4c	<p>1. De indiener vraagt zich af of de norm van 47 dB wel representatief is voor de werkelijk ervaren geluidsoverlast.</p> <p>2. Volgens de indiener is sprake van experimentele windturbines.</p> <p>3. De vraag is of in het kader van geluid wel rekening is gehouden met de windrichting, cumulatie met andere windturbines (onder andere Windpark Piet de Wit) en de ondergrond (klei is in de zomer geen zachte ondergrond).</p>	<p>De jaargemiddelde geluidbelasting ter plaatse van omliggende woningen moet voldoen aan de norm van 47 dB. De berekende geluidbelasting is bij de meeste woningen (veel) lager dan deze norm.</p> <p>Er is geen sprake is van experimentele turbines, maar van reguliere, commercieel beschikbare windturbines.</p> <p>Er wordt ook verwezen naar Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen, onder "Cumulatie geluidsbronnen"</p>	Ja, toevoegen Addendum ruimtelijke onderbouwning
4d	De jaargemiddelde norm van 47 dB voor geluid is volgens de indiener niet te handhaven. Voorgesteld wordt om continu de geluidproductie te meten en om de windturbines bij een overschrijding direct stil te zetten.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen, onder "Toezicht en handhaving".	Nee
4e	De (flikkerende) obstakelverlichting op de windturbines levert 's nachts gevaar/overlast op voor mens en dier. Toekomstige ontwikkelingen op dit gebied mogen geen onderdeel uitmaken van de overweging.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.5 Obstakelverlichting	Ja: toevoeging voorschrift
4f	De indiener verwacht de volgende, nadelige (economische) gevolgen voor Dinteloord: Minder recreanten; Bewonerskrimp; Beperking uitbreidingsmogelijkheden dorp; Koopwoningen staan langer te koop; Waardedaling van koopwoningen; Leegstand koopwoningen en winkels; Minder inkomsten uit de WOZ voor de gemeente; Aantasting leefbaarheid ("Moerdijk effect").	Verwezen wordt naar: <ul style="list-style-type: none"> • Paragraaf 2.1.1 Interim omgevingsverordening, onder "Verstedelijking afweegbaar" • Paragraaf 2.2 Planschade • Paragraaf 4.2 Woongenot • Paragraaf 4.4 Toeristisch-recreatieve mogelijkheden 	Nee

4g	De indiener verwacht dat er een precedent ontstaat voor meer windturbines van vergelijkbare hoogte rondom Dinteloord.	Het huidige besluit is niet van toepassing op een mogelijk toekomstige bouw van turbines in de gemeente Steenberg en specifiek in de buurt van Dinteloord, anders dan die waarop de vergunning ziet. Afspraken over hoe in de toekomst (tot 2030) invulling wordt gegeven aan de duurzame energieopgave, worden in het kader van de Regionale Energiestrategie West-Brabant gemaakt. Gemeenten in West-Brabant maken onderling afspraken waar, wanneer en hoe ruimte wordt geboden aan de bouw van wind- en zonneparken. Deze strategie moet in maart 2021 door gemeenteraden zijn vastgesteld.	Nee
----	---	---	-----

Zienswijze nummer 7

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
7a	De hoogte van de windturbines staat in geen verhouding tot de omgeving (een klein landelijk/dorpsgebied), daardoor verandert het landschap in een gebied met industriële uitstraling.	Verwezen wordt naar: Paragraaf 3.6 Landschap, onder "Impact op het landschap"	Ja, de maximale tiphoogte wordt aangepast.
7b	De hogere windturbines zorgen voor een toename van de geluidsoverlast. De indiener woont op ongeveer 500 meter afstand en verwacht ter plaatse een geluidproductie van (aanzienlijk) meer dan 42 dB.	Ter plaatse van de woningen zijn geluidsberekeningen uitgevoerd. Dit akoestisch onderzoek is bij onderzoek van 30 januari 2019 geactualiseerd en bij het besluit gevoegd. In dit geactualiseerde onderzoek is de betreffende woning ook berekend. Uit deze berekeningen blijkt dat bij deze woningen door de nieuwe windturbines ruimschoots aan de geluidnormen van 47 Lden en 41 Lnight kan worden voldaan. Immers, ter hoogte van de woning zal de geluidbelasting niet hoger zijn dan 36 Lnight en 43 Lden.	Ja, geactualiseerd onderzoek geluid toegevoegd.

7c	De beoogde obstakelverlichting zal voor onontkoombare overlast zorgen.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.5 Obstakelverlichting	Ja: toevoeging voorschrift
7d	De woning van de indiener daalt door de verhoging van de windturbines in waarde. Daarnaast is de verkoopbaarheid van de, te koop staande, woning enorm gedaald, dit is een extra verliespost voor de indiener.	Verwezen wordt naar Paragraaf 2.2 Planschade	Nee
7e	De slagschaduw strekt zich uit over het landschap waar de indiener over uitkijkt. De indiener verwacht hier last van te ondervinden.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.3 Slagschaduw	Nee
7f	Volgens de indiener ontbreekt duidelijkheid over de beoogde dorpsmolen (bestemming gegeneerde gelden, verdeelsleutel en beheer). Ook wordt niet gesproken over compensatie van schade.	Uit gesprekken tussen gemeente Steenberg, omwonenden en ontwikkelaar is gebleken dat er geen behoefte bestond aan een dorpsmolen, waardoor dit geen deel meer uitmaakt van de afspraken die ten aanzien van sociale randvoorwaarden zijn gemaakt (paragraaf 2.3). Verwezen wordt ook naar Paragraaf 2.2 Planschade	Nee
7g	Bij het transport van de onderdelen van de huidige windturbines moest de indiener zijn/haar woning nabij de hoek van de Schenkeldijk en Stoofdijk verlaten. Dit vanwege het mogelijke gevaar dat de onderdelen bij het nemen van de bocht van de vrachtwagens af zouden schuiven. De indiener is zeer bevreesd dat dit gevaar bij de bouw van de nieuwe turbines toeneemt, vanwege de grotere onderdelen. Ook verwacht de indiener tijdens de aanleg een stroom van nog zwaarder en meer vrachttransport, dat voor schade als scheurvorming in de woning en mogelijk verzakkingen in de dijk gaat zorgen.	Verwezen wordt naar Paragraaf 4.1 Transport en routes	Nee

7h	De indiener stelt, indien noodzakelijk, vervanging door even grote turbines in combinatie met vergroting van de subsidie voor de plaatsing van zonnepanelen op daken voor.	Er moet worden besloten op de ingediende aanvraag. Op basis van deze aanvraag is geconcludeerd dat overgegaan kan worden tot verlening van een omgevingsvergunning. Hetgeen indiener naar voren brengt over zonnepanelen valt buiten de grondslag van de aanvraag.	Nee
----	--	--	-----

Zienswijze nummer 8

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
8a	De indiener vraagt waarom niet is gekozen om een aantal extra windturbines te plaatsen verder langs de Karolinadijk, richting de Dintelse Gorzen. Als daarbij betere, niet veel grotere turbines worden toegepast, is de gewenste opbrengst mogelijk ook haalbaar. Dit kan volgens de indiener gecombineerd worden met het toegankelijk maken van de onderhoudsweg langs de Karolinadijk (voor wandelaars en fietsers). De indiener is van mening dat met het voorgestelde alternatief veel minder mensen geschaad worden.	De huidige locatie van windpark Karolinapolder en de mogelijkheid die de gemeentelijke Structuurvisie (paragraaf 2.1.2 Structuurvisie Steenberg) biedt voor opschaling van de huidige opstelling, vormen de basis voor de ingediende aanvraag. Op basis van deze aanvraag moet een besluit worden genomen.	Nee

Zienswijzen nummer 11 en 16

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
11a	Turbine 3 komt op een afstand van 805 meter van de woning van de indiener, in plaats van op 1200 meter. Ook turbine 4 komt aanmerkelijk dichterbij te staan. Daar komt bij dat de turbines aanmerkelijk groter worden. De indiener verwacht daarom extra geluidhinder en verzoekt om de locaties van turbine 3 en 4 te herzien.	Ter plaatse van de woning van indiener zijn geluidberekeningen uitgevoerd. Dit akoestisch onderzoek is bij onderzoek van 30 januari 2019 geactualiseerd en bij het besluit gevoegd. Uit deze berekeningen blijkt dat bij deze woning door de nieuwe windturbines ruimschoots aan de geluidnormen van 47 Lden en 41 Lnight kan worden voldaan. Immers, de geluidbelasting bij de woning zal niet	Ja, geactualiseerd onderzoek geluid toegevoegd.

		<p>hoger zijn dan 37 Lnight en 43 Lden.</p> <p>In het akoestisch onderzoek is ook het cumulatieve geluidniveau bij de woning van indiener van vóór en na de realisatie van het windpark berekend. Aan de hand hiervan is het akoestisch effect van de windturbines op de leefomgeving beoordeeld. Hierbij is gebruikgemaakt van een classificatiesysteem volgens de methode Miedema (zie de ruimtelijke onderbouwing onder par. 5.3). Door de nieuwe windturbines is er bij de woning van de indiener wel sprake van een toename van de geluidbelasting echter de classificatie (kwaliteit van de akoestische omgeving) wijzigt niet.</p> <p>De toename van de geluidbelasting binnen de normen door de opschaling is ruimtelijk aanvaardbaar. Hierbij wordt betrokken dat de opschaling van windturbines nodig is in het kader van de nationale, provinciale en regionale doelstellingen in het kader van de energietransitie, die overheden hebben gesteld. Het belang van het opwekken van duurzame energie weegt zwaarder dan het belang van het voorkomen van de toename van hinder binnen de wettelijke normen.</p> <p>Bij het bepalen van de locaties van de nieuwe windturbines zijn alle relevante aspecten afgewogen, met als doel de omgevingseffecten van de vier turbines gezamenlijk te minimaliseren.</p>	
11b	De turbines zijn veel te hoog en zijn naar de mening van de indiener daarom ongewenst, belastend voor de bebouwing en onnodig (horen op zee thuis). De indiener stelt voor om nieuwere lagere en moderne turbines te bouwen.	<p>Er wordt verwezen naar Paragraaf 3.6 Landschap, onder "Hoogte turbines"</p> <p>Uit de Notitie economische haalbaarheid van Pondera Consult, vastgesteld op 7 november 2018, blijkt dat de windturbines in ieder geval niet economisch uitvoerbaar zijn (in de zin dat de meeste ontwikkelaars afzien van</p>	Ja, de maximale tiphoogte is aangepast.

		<p>ontwikkeling) indien zij een tiphoogte zouden hebben van kleiner dan 150 meter. Voor zover indiener met de zienswijze heeft bedoeld dat de tiphoogte lager dient te zijn dan dit, treft de opmerking geen doel.</p> <p>Met betrekking tot de opmerkingen van indiener omtrent windenergie op zee, geldt dat dit niet kan leiden tot een afwijzing van de aanvraag omgevingsvergunning. Door het bovenstaande beleid wordt uitvoering gegeven aan bestuurlijke afspraken die zijn gemaakt tussen de regio West-Brabant en de provincie Noord-Brabant, die uitvoering geeft aan de afspraken over Wind op Land met het Rijk, in het kader van de nationale Structuurvisie Windenergie op Land (SWoL). Uit onder andere die nationale structuurvisie blijkt dat om de (inter)nationale doelstellingen op het gebied van duurzame energie te halen, er zowel windenergie op land als op zee dient te worden opgewekt. Windenergie op zee betreft dus geen alternatief voor de hier aan de orde zijnde windturbines, maar een noodzakelijk cumulatief. (zie onder meer oABRVs 21 februari 2018 ECLI:NL:RVS:2018:616, r.o. 51.2)</p>	
11c	Lichtverontreiniging (bij plaatsing hoge turbines).	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.5 Obstakelverlichting	Ja: toevoeging voorschrift
11d	Slagschaduw.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.3 Slagschaduw	Nee
11e	Waardedaling van de woning van de indiener.	Verwezen wordt naar Paragraaf 2.2 Planschade	Nee

Zienswijze nummer 12: Het betreft hier een aanvulling van zienswijze 2, waarbij hierna alleen specifiek deze aanvulling van een reactie wordt voorzien.

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
12a	Bij besluit van 30 januari 2018 is een vrijstelling gegeven van het opmaken van een milieueffectrapportage terwijl dit naar de mening van de indiener wel had gemoeten. De bouw van vier giga windturbines zo dichtbij Dinteloord is van een majeure aard en heeft zo veel (additionele) gevolgen voor de omgeving, dat een m.e.r. standaard zou moeten zijn.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.1, onder "M.e.r.-beoordeling"	Nee

Zienswijze nummer 16: Het betreft hier een aanvulling van zienswijze 11, waarbij hierna alleen specifiek deze aanvulling van een reactie wordt voorzien.

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
16a	De turbines zijn ontsierend, luidruchtig en er zal zeker lichthinder kunnen gaan ontstaan bij de plaatsing van de hoge turbines.	Verwezen wordt naar paragrafen 3.2 Akoestiek en trillingen, 3.5 Obstakelverlichting en 3.6 Landschap	

Zienswijze nummer 20 (provincie Noord-Brabant)

Bij brief van 4 april 2018, kenmerk C2222731/4331620, heeft ons Cluster Ruimte gereageerd op het voorontwerp. Deze brief en uw reactie hierop liggen mede aan onze zienswijze ten grondslag.

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
20a	<p>Ten aanzien van het bij de ontwikkeling betrokken aspect van natuurcompensatie is de indiener van mening dat het plan nog niet geheel voldoet aan de provinciale verordening.</p> <p>In verband met de ligging nabij het Natuur Netwerk Brabant (NBB) is het volgens de indiener van belang om te weten wat de afstand tot het NNB is, zodat bepaald kan worden in welke mate er sprake is van externe werking op het NNB c.q. in welke mate er sprake is van geluidbelasting op het NNB. Uit de stukken blijkt dat als de 'maximale' opstellingsvariant wordt vergeleken met het bestaande windpark, er geen sprake is van een toename van de geluidcontour. Ook wordt geconcludeerd dat, daar waar al geluidverstoring is boven de drempelwaarde van 52 Lden 52 waar vanuit een nieuwe geluidbron verstoring blijkt, geen compensatie hoeft te worden uitgevoerd.</p> <p>Vervolgens wordt geconcludeerd dat er geen sprake is van een toename van het areaal waarbij de geluidbelasting boven de drempelwaarde van 52 Lden uitkomt.</p> <p>Naar de mening van de indiener is geen sprake van een situatie zoals hiervoor is beschreven. Voorzien wordt in een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling waarbij de bestaande 4 verouderde windturbines worden vervangen en er 4 nieuwe windturbines voor in de plaats komen. In die zin is er volgens de indiener geen sprake van een toename van geluid ten opzichte van de bestaande situatie, maar dient er in het kader van de ontwikkeling een afzonderlijke afweging te worden gemaakt ten aanzien van de externe werking op het NNB en onderbouwd te worden in welke mate financieel of fysiek gecompenseerd dient te worden door verstoring van het NNB (externe werking).</p>	<p>De provincie verzoekt om een nadere onderbouwing van de wijze waarop is omgegaan met de eisen uit artikel 5.1, lid 7 en 5.6 van de provinciale verordening.</p> <p>Naar aanleiding van deze zienswijze is er in overleg met de provincie nader gekeken naar de gegeven invulling van voornoemde eisen. Geconstateerd is dat in 1998 door de gemeente Steenberghe vergunning is verleend voor het huidige/bestaande windturbinepark en dat dit besluit daarna is vertaald in het bestemmingsplan. De bebouwingsregeling voor windturbines is vervolgens overgenomen in het vigerende bestemmingsplan 'Buitengebied Dinteloord en Prinsenland' uit 2015. Op basis hiervan is geconcludeerd dat de vier bestaande windturbines in planologische-juridisch opzicht als een bestaande feitelijk gegeven beschouwd moeten worden. Voor deze situatie hoeft enkel gecompenseerd te worden als er meer NNB-areaal dan nu belast wordt met een geluidbelasting boven de 52 dB Lden. Dit is ook als zodanig geconcludeerd in paragraaf 4.8.2 van de ruimtelijke onderbouwing. Nu na nader overleg en onderzoek is vastgesteld dat er geen vergroting van het areaal als hiervoor bedoeld zal plaatsvinden en dus geen aantasting van het NNB ten opzichte van de bestaande situatie, is daarom geen compensatie aan de orde.</p> <p>Het voorgaande wordt nader onderbouwd door de natuurtoets, die als aanvullende motivering bij de vaststelling van de voorliggende besluiten wordt betrokken.</p>	Nee

	<p>De ruimtelijke onderbouwing dient op dit onderdeel naar de mening van de indiener aangevuld te worden op grond van artikel 5.6 van de provinciale Verordening ruimte.</p>	<p>In deze natuurtoets is ten aanzien van de NNB de volgende algemene conclusie opgenomen: Het enige mogelijke effect op de biotische waarden van het NNN (Natuurnetwerk Nederland) betreft het externe effect van aanvaringslachtoffers op de aalscholver (als broedvogel) voor beheertype N04.04 (afgesloten zee-arm). De aalscholver is echter in het broedseizoen incidenteel waargenomen in en over het plangebied en kent hiermee dus geen binding. Een negatief effect op deze biotische waarde is dus uitgesloten. Daarmee zijn negatieve effecten in ecologische zin op het NNN van Noord-Brabant uitgesloten. Daarbij is specifiek ten aanzien van (mogelijke) geluidbelasting op het NNB in de natuurtoets aangegeven dat wezenlijke verstoring van vogels (door bijvoorbeeld geluid) niet aan de orde is.</p> <p>Met het voorgaande is tegemoetgekomen aan de zienswijze, door een nadere uiteenzetting te geven van de naleving van de provinciale verordening wat betreft de NNB. Er kan worden geconcludeerd dat geen aantasting van de ecologische waarden en kenmerken van het NNB optreedt, waardoor er geen natuurcompensatieopgave ligt. De voorgaande reactie dient als de gevraagde aanvullende motivering bij paragraaf 4.8.2 van de ruimtelijke onderbouwing te worden beschouwd.</p>	
--	--	--	--

Zienswijze nummer 22

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
22a	<p>Uit de stukken wordt niet duidelijk hoe bepaald is dat de woning van de indiener net buiten de "47 dB contour" ligt. Omdat er in Nederland geen vergelijkbare situatie is (windturbines van meer dan 180 meter hoog op zo'n korte afstand van woonbebouwing), vraagt de zich af hoe met zekerheid bepaald kan worden dat aan de geluidnormen voldaan zal worden.</p>	<p>Ter plaatse van de woning van de indiener zijn geluidberekeningen uitgevoerd. Dit akoestisch onderzoek is bij onderzoek van 30 januari 2019 geactualiseerd en bij het besluit gevoegd. Uit deze berekeningen blijkt dat bij deze woning door de nieuwe windturbines aan de geluidnormen van 47 Lden en 41 Lnight kan worden voldaan. Immers, door het treffen van de voorgenomen maatregelen wordt de geluidbelasting niet hoger dan 40 Lnight en 47 Lden ter hoogte van de woning. De geluidberekeningen zijn uitgevoerd met de wettelijke - en in de praktijk geverifieerde - methodes. Deze zijn ook toepasbaar voor de nieuwe generatie grotere windturbines, die nu worden geplaatst op het land. Als de indiener vermoedt dat na plaatsing van de windturbines de geluidnorm wordt overschreden kan een verzoek om handhaving ingediend worden. Zie voorts ook paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen, kopje Toezicht en handhaving.</p>	<p>Ja, geactualiseerd onderzoek geluid toegevoegd.</p>
22b	<p>De indiener vraagt zich af of de geluidnormen, ooit bedacht toen windturbines de 100 meter nog niet haalden, nog wel kunnen en mogen gelden voor turbines van 235 meter en maakt bezwaar tegen het "rekentechnisch" toepassen (en dus oprekken) van normen.</p>	<p>Verwezen wordt naar Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen, onder "Activiteitenbesluit" en "Toezicht en handhaving."</p>	<p>Nee</p>
22c	<p>In de aanvraag is in het kader van geluid volgens de indiener uitgegaan van KNMI windgegevens op een hoogte van 80 tot 120 meter. Dit is lineair geëxtrapoleerd naar een hoogte van 235 meter. Volgens de indiener gedraagt wind zich niet lineair en is het gedrag van wind op die hoogte onzeker.</p>	<p>Verwezen wordt naar Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen, onder "Activiteitenbesluit"</p>	<p>Nee</p>

22d	<p>In de aanvraag staat dat de woning van de indiener zonder mitigerende maatregelen binnen de geluidcontour valt. In de tabellen 4.3 en 5.2 van het "Onderzoek geluid en slagschaduw" staat dat in alle gevallen, ook zonder maatregelen, de 47 dB Lden niet wordt overschreden. De tekening op bijlage I van dit onderzoek geeft aan dat dit wel degelijk het geval is. De indiener vraagt wat waar is.</p>	<p>Uit de tekeningen in bijlage I van het onderzoek geluid en slagschaduw blijkt dat bij de variant A120 er, met uitzondering van de woning aan de Schenkeldijk 2, in alle gevallen zonder mitigerende maatregelen wordt voldaan. Dit is ook op te maken uit tabel 4.4. In variant B140 wordt ter plaatse van de woningen gelegen aan de Schenkeldijk 2 en 9 alleen voldaan met mitigerende maatregelen. Dit is op te maken uit tabel 4.4 en de figuur in bijlage I. In tabel 4.4 is een kolom voor deze variant opgenomen, exclusief mitigerende maatregelen, waar deze woning dikgedrukt staat in rood. In de figuur ligt de woning tussen de contour met en contour zonder mitigerende maatregelen. Ter verduidelijking in tabel 5.2 is de geluidsbelasting opgenomen inclusief de mitigerende maatregelen.</p>	Nee
22e	<p>De indiener betwijfelt of de geluidsmitigerende maatregelen daadwerkelijk genomen worden. Bij de bestaande windturbines is dit volgens de indiener niet zo, omdat uitgesloten is dat de 40 dB bij de indiener niet is overschreden.</p>	<p>Zowel de bestaande turbines, als de nieuwe turbines moeten voldoen aan de norm van 47 dB Lden en 41 dB Lnight. Het treffen van mitigerende maatregelen worden als verplichting bij deze beschikking opgenomen.</p> <p>Zie ook in Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen, onder "Toezicht en handhaving"</p>	Ja, geactualiseerd onderzoek geluid toegevoegd.
22f	<p>Het is volgens de indiener niet uit te sluiten dat in de voor hem oncontroleerbare geluidberekeningen fouten zijn gemaakt, omdat dit in wel controleerbare onderdelen van de aanvraag wel is gebeurd. De indiener noemt de volgende voorbeelden: de eenvoudig te meten afstand tot de Sasdijk. zijn/haar woning zal zonder mitigerende maatregelen meer uren slagschaduw krijgen dan de woning Schenkeldijk 7. het gedeelte over ijsafwerping.</p>	<p>De OMWB heeft het digitale rekenmodel ontvangen dat gebruikt is voor de berekeningen van geluid naar de omgeving. Hier vindt dus wel degelijk een controle plaats. Er zijn geen fouten geconstateerd in de geluidberekeningen.</p> <p>De opmerking over de afstand naar de Sasdijk verwijst vermoedelijk naar paragraaf 4.4 van de ruimtelijke onderbouwing (die als bijlage onderdeel uitmaakt van de ontwerp-omgevingsvergunning), over het aspect externe veiligheid. Hier is inderdaad sprake van een tekstuele fout en had in plaats van Sasdijk de Schenkeldijk moeten staan.</p>	Ja, tekstuele aanpassing ruimtelijke onderbouwing door het Addendum op de ruimtelijke onderbouwing

		<p>Dit doet aan de bevindingen ten aanzien van dit aspect en de bruikbaarheid van de inhoud van de ruimtelijke onderbouwing niets af. De conclusies over de beoordeling van de externe veiligheid blijven gelijk.</p> <p>Het totaal aantal uren slagschaduw op een woning is het gevolg van het schaduweffect van alle vier turbines opgeteld. Voor dit aspect is een voorschrift opgenomen. Op basis van afspraken tussen de provincie en de initiatiefnemer wordt norm voor optreden slagschaduw bij omliggende woningen op maximaal een 30 minuten per jaar, zoals bij paragraaf 2.3 Sociale randvoorwaarden beschreven staat.</p> <p>Het is niet duidelijk welke vraag of opmerking geplaatst wordt over ijsafwerping en waarom indiener de tekst in de aanvraag onjuist vindt.</p>	
22g	Bij de aanvraag is volgens de indiener uitgegaan van theoretische geluidberekeningen waarvan de uitgangspunten onzeker en nog niet aan de praktijk getoetst zijn. Uit de praktijk blijkt dat in dergelijke situaties de berekeningen vrijwel altijd lager uitvallen. Niet vast staat dat ook in het geval van de indiener te zuinig is gerekend.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen en Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen, onder "Toezicht en handhaving"	Nee
22h	De indiener is van mening dat er zo veel aannames en niet uit te sluiten fouten in de aanvraag zitten die elkaar bij gelijktijdig optreden versterken, dat het aannemelijk is dat de woning van de indiener binnen de 47 dB contour ligt. Er dient nader onderzoek plaats te vinden, ongeacht de aanwezige tijdsdruk.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen en Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen, onder "Toezicht en handhaving"	Nee
22i	Volgens de indiener is er onvoldoende duidelijkheid en zekerheid of aan de geldende geluidnormen voldaan kan worden. Vanwege deze onduidelijkheid dient de indiener het voordeel van de twijfel te krijgen.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen, onder "Activiteitenbesluit"	Nee

22j	De maximale geluidbelasting van 41 dB in de nachtelijke uren kan volgens de indiener op de locatie niet gehaald worden. De indiener heeft vernomen dat in de nachtelijke uren de stand van de wieken wordt aangepast, maar een voorschrift hierover ontbreekt.	De geluidsbelasting op de woning van de indiener geeft geen aanleiding om voor de nachtelijke uren mitigerende maatregelen voor te schrijven.	Nee
22k	Volgens de indiener wordt een windturbinepark van meer dan 15 MW gerealiseerd. Er is dan ook sprake van een MER-plichtige activiteit. Er zijn belangrijke nadelige gevolgen van geluid vanwege de windturbines.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.1 Algemeen, onder "M.e.r.-beoordeling "	Nee
22l	De te verwachten geluidhinder en slagschaduw tasten het woongenot van de indiener ernstig aan, zowel in de woning als buiten. Ook verslechtert het uitzicht door de hogere windturbines.	Verwezen wordt naar: <ul style="list-style-type: none"> • Paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen • Paragraaf 3.3 Slagschaduw • Paragraaf 3.6 Landschap, onder "Openheid" • Paragraaf 4.2 Woongenot 	Nee
22m	Het continue geluid van de windturbines kan een negatieve invloed hebben op de gezondheid van de indiener, zeker ook als het de nachtrust verstoort.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.4 Gezondheid in relatie tot geluid en slagschaduw	Nee
22n	De woning van de indiener zal veel minder waard worden. Een vergoeding op grond van de planschaderegeling is volgens de indiener echter zo beperkt dat dit geen compensatie vormt voor de daadwerkelijke schade. De indiener vraagt de aanvrager om te worden uitgekocht of om een passende schadevergoeding.	Verwezen wordt naar Paragraaf 2.2 Planschade	Nee

Zienswijzen nummer 23 t/m 25, 26, 36, 39, 40 en 41: Het betreft hier in totaal 6 (nagenoeg) identieke zienswijzen.

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
23a	De indiener is faliekant tegen de plaatsing van vier windturbines. Iedereen heeft baat bij daling van CO2 uitstoot, maar de rekening wordt bij een select gezelschap gelegd, de omwonenden van de windturbines.	Verwezen wordt naar Paragraaf 4.3 Belangen omgeving	Nee
23b	De indiener is van mening dat sprake is van een waardedaling van de woning en verwijst naar de volgende zaken: Canadees onderzoek naar de waardedaling van woningen door de plaatsing van windturbines. Rechterlijke uitspraken over waardedaling na de plaatsing van windturbines. Ongewenste WOZ-verlaging voor betrokkenen naar aanleiding van de plaatsing van windturbines. Aangekondigd wordt een classaction in verband met de waardedaling tegen de gemeente, de aanvrager en de verhuurder van de grond.	Verwezen wordt naar Paragraaf 2.2 Planschade	Nee
23c	De indiener betwist dat de huidige vier windturbines economisch niet meer rendabel zouden zijn, omdat recent Brits onderzoek heeft uitgewezen dat turbines veel langer meegaan dan de geplande 20 jaar. Verwijdering van de bestaande, goed werkende turbines leidt dus tot kapitaalvernietiging.	Het is aan de vergunninghouder om een bedrijfseconomische afweging te maken met betrekking tot de sloop van de bestaande turbines.	Nee

23d	<p>Volgens de indiener is het sinds dit jaar mogelijk om windturbines zonder subsidie te plaatsen op de Noordzee (waar niemand er last van heeft). Waarom is niet overwogen om de bestaande turbines te handhaven en elders turbines (kleiner dan de geplande, hoge turbines) te plaatsen om toch aan de gewenste capaciteit te komen? En dan niet uitsluitend rond Dinteloord, maar bijvoorbeeld bij Bergen op Zoom of Steenberg.</p>	<p>De huidige locatie van windpark Karolinapolder en de mogelijkheid die de gemeentelijke Structuurvisie (paragraaf 2.1.2 Structuurvisie Steenberg) biedt voor opschaling van de huidige opstelling, vormen de basis voor de ingediende aanvraag. Op basis van deze aanvraag moet een besluit worden genomen.</p> <p>De afspraken die de provincie met de regio West-Brabant heeft gemaakt over de realisatie van windenergie, hebben betrekking op 200 MW aan opgesteld vermogen op meer locaties dan rond Dinteloord.</p> <p>Uit de Notitie economische haalbaarheid van Pondera Consult, vastgesteld op 7 november 2018, blijkt dat windturbines niet economisch uitvoerbaar zijn (in de zin dat de meeste ontwikkelaars afzien van ontwikkeling) indien zij een tiphoogte zouden hebben van kleiner dan 150 meter.</p> <p>Met betrekking tot de opmerkingen van indiener omtrent windenergie op zee, geldt dat dit niet kan leiden tot een afwijzing van de aanvraag omgevingsvergunning. Door het bovenstaande beleid wordt uitvoering gegeven aan bestuurlijke afspraken die zijn gemaakt tussen de regio West-Brabant en de provincie Noord-Brabant, die uitvoering geeft aan de afspraken over Wind op Land met het Rijk, in het kader van de nationale Structuurvisie Windenergie op Land (SWoL). Uit onder andere die nationale structuurvisie blijkt dat om de (inter)nationale doelstellingen op het gebied van duurzame energie te halen, er zowel windenergie op land als op zee dient te worden opgewekt. Windenergie op zee betreft dus geen alternatief voor de hier aan de orde zijnde windturbines, maar een noodzakelijk cumulatief. (zie onder meer oABRvS 21 februari 2018 ECLI:NL:RVS:2018:616, r.o. 51.2)</p>	Nee
-----	--	---	-----

Zienswijze nummer 24: Het betreft een aanvulling van zienswijze 23, waarbij hierna alleen specifiek deze aanvulling van een reactie wordt voorzien.

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
24a	Plaatsen van vier zo hoge windturbines plus rode knipperlichten, zorgt volgens de indiener zeker voor een forse daling van de waarde van zijn/haar woning.	Verwezen wordt naar Paragraaf 2.2 Planschade en Paragraaf 3.5 Obstakelverlichting	Nee

Zienswijze nummer 27

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
27a	De aanvraag had niet in behandeling mogen worden genomen. De ingevolge artikel 2.8 Wet natuurbescherming (Wnb) verplichte passende beoordeling ontbreekt. Uit de ontwerp-omgevingsvergunning blijkt volgens de indiener dat er een kans is dat het project gevolgen kan hebben voor het nabij gelegen Natura 2000-gebied. Ingevolge artikel 2.7 lid 2 Wnb ontstaat daardoor een vergunningplicht. Een vergunning of vvgb van de provincie ontbreekt.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.7 Natuur	Nee
27b	Een definitieve (volledige) natuurtoets ontbreekt. De indiener is van mening dat de zienswijze vanwege de Crisis- en herstelwet niet mag worden aangevuld, zodat geen zienswijze op het definitieve rapport kan worden gegeven.	Verwezen wordt naar Paragraaf 3.7 Natuur Artikel 1.6a Chw is niet van toepassing op de fase van indienen van zienswijzen. Dit artikel regelt dat het indienen van nieuwe gronden van beroep, na het verstrijken van de termijn van beroep, niet is toegestaan. Hiervan is in dit geval hier geen sprake.	Nee

27c	<p>De indiener haalt de volgende voorwaarde uit de ontwerp-omgevingsvergunning aan: “De aangevraagde activiteit gaat gepaard met een kwaliteitsverbetering van het Steenbergse landschap conform de Structuurvisie gemeente Steenbergse (31 mei 2012 vastgesteld door de gemeenteraad).” De indiener is van mening dat met het beoogde windturbinepark totaal geen sprake is van een kwaliteitsverbetering, maar van een negatief effect op het landschap.</p>	<p>Kwaliteitsverbetering van het landschap is een voorwaarde die direct volgt uit de Verordening en ook op grond van de gemeentelijke structuurvisie wordt gevraagd bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied van Steenbergse.</p> <p>Verwezen wordt naar: Paragraaf 2.1.1 Verordening, onder “Kwaliteitsverbetering van het landschap” en 3.6 Landschap, onder “Impact op het landschap”</p>	Nee
27d	<p>De afmetingen van de windturbines liggen niet vast, dit had vanwege het aanhaken van natuur en de volgens de indiener benodigde passende beoordeling wel moeten. Aan de initiatiefnemer wordt een soort van carte blanche gegeven. De afmetingen van de windturbines zijn onaanvaardbaar en in strijd met een goede ruimtelijke ordening.</p>	<p>De mogelijkheden in bouwlocaties van de turbines op het perceel zijn beperkt en worden bepaald door de noodzakelijke ruimte voor uitvoeringstechnische optimalisatie en detaillering. De beperkte ruimte in de omgevingsvergunning valt binnen de juridische kaders. Er is dan ook sprake van een afgewogen besluit waarbij aan de relevante ruimtelijke ordeningsaspecten is getoetst en daarmee van een goede ruimtelijk ordening.</p>	Nee
27e	<p>De indiener haalt de volgende voorwaarde uit de ontwerp-omgevingsvergunning aan: “Met dien verstande dat de maximale tiphoogte 210 meter bedraagt indien deze omgevingsvergunning voor 2 oktober 2018 wordt verleend”. Volgens de indiener is hier sprake van een vorm van chantage en probeert de initiatiefnemer de gemeente onder druk te zetten om het besluit met spoed te nemen.</p>	<p>Deze situatie is niet meer aan de orde omdat deze datum verstreken. De maximale te vergunnen tiphoogte is 215 meter.</p>	Ja. Koppeling datum vergunning-verlening en tiphoogte komt te vervallen.
27f	<p>Volgens de indiener had een milieueffectrapport (m.e.r.) moeten worden gemaakt, vanwege de combinatie van een kaderstellend plan (bestemmingsplan-wijziging) en het nodig zijn van een passende beoordeling.</p>	<p>Het te nemen besluit (handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening) is een omgevingsvergunning, zijnde een besluit waarop afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht en een of meer artikelen van afdeling 13.2 van de wet van toepassing, zoals vermeld in kolom 4 van</p>	Nee

		<p>onderdeel D van de bijlage van het Besluit m.e.r. Er is dus geen sprake van een vast te stellen plan, zoals opgenomen in kolom 3 van onderdeel D van de bijlage van het Besluit m.e.r. De omgevingsvergunning handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening (met toepassing van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3°, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) is bij de begripsbepaling in onderdeel A van de bijlage in het Besluit m.e.r. expliciet uitgesloten als planvorm als bedoeld in art. 3.1 van de Wro. Het feit of er voor de voorgenomen activiteit een passende beoordeling gemaakt moet worden in het kader van de Wet natuurbescherming (of de Europese Habitatrichtlijn) is niet relevant nu geen sprake is van een vast te stellen plan. Alleen bij een vast te stellen plan dat deze activiteit mogelijk maakt leidt dit tot rechtstreeks plan m.e.r.-plicht (art 7.2a eerste lid van de Wm).</p>	
27g	<p>Voor twee windturbines is volgens de indiener sprake van een locatie waar nimmer windturbines hebben gestaan en waar het bestemmingsplan dit ook niet toestaat. Er is geen sprake van een opwaardering, maar van een geheel nieuw windturbinepark dat in de omgeving van het bestaande park wordt gebouwd. Er wordt volgens de indiener niet voldaan aan artikel 33.1.b Verordening ruimte Brabant, een nieuwvestiging moet bestaan uit ten minste 5 windturbines.</p>	<p>Uit artikel 33, eerste lid, van de Verordening ruimte Noord-Brabant (Vr) volgt dat windturbines van meer dan 25 meter in onder meer de Karolinapolder zijn toegestaan, mits zij voldoen aan de in die bepaling genoemde voorwaarden. Indiener merkt op dat het windpark niet voldoet aan voorwaarde b uit artikel 33, eerste lid, waarin staat aangegeven dat windturbines binnen het aangegeven zoekgebied zijn gesitueerd in een cluster of lijnopstelling van tenminste 5 turbines.</p> <p>Het Windpark Karolinapolder bestaat uit een opstelling van 4 windturbines welke onderdeel uitmaakt van een groter cluster van windturbines langs het Volkerak (Dintelmond, Sabinadijk/Sabinapolder en de Volkeraksluizen). Daarmee voldoet het windpark aan de voorwaarde onder artikel 33, eerste lid onder b, zoals ook in paragraaf 2.1.1 van de deze Nota van zienswijzen is opgenomen.</p>	Nee

27h	Zowel op het gebied van de landschappelijke beleving als ten aanzien van natuureffecten, met name barrièrewerking, doen zich cumulatieve effecten voor. De bewering dat zich geen cumulatieve effecten voordoen is volgens de indiener onjuist met betrekking tot de kern Dinteloord en tot het Natura 2000-gebied Krammer-Volkerak.	Verwezen wordt naar paragraaf 3.7 Natuur. Deze cumulatieve effecten zullen namelijk beoordeeld worden in de lopende aanvraag om vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming.	Nee
27i	De indiener stelt dat voor het windturbinepark naar schatting minimaal 100-200 kg Neodymium en 30-40 kg Dysprosium per MW wordt gebruikt. Deze zeldzame aardmetalen komen uit China (Baotou), waar de winning grote milieuvervuiling veroorzaakt. De indiener verzoekt voor te schrijven dat windturbines zonder de genoemde metalen worden gebruikt (deze zijn volgens de indiener voorhanden).	Bij de toetsing van de aanvraag voor het onderdeel Bouwen aan de Wabo en het Bouwbesluit 2012, worden fysieke eigenschappen zoals de constructie van de turbines getoetst. De wenselijkheid van het gebruik van zeldzame metaalsoorten in de metaallegering en turbine-onderdelen maakt geen onderdeel van deze toetsing.	Nee
27j	De geplande opstelling in een soort van ruit/trapezium is volgens de indiener landschappelijk lelijk, vooral doordat de lijnen niet parallel lopen. In de huidige situatie is sprake van een hoog object aan de horizon, in de nieuwe van een hoog obstakel waar je tegenop kijkt. De indiener verzoekt om visualisaties van het zicht vanaf de dorpsrand of het dorp zelf (voor de huidige en toekomstige situatie), door een onafhankelijk, deskundig bureau. Volgens de indiener komt de kern Dinteloord visueel tussen de windparken te liggen. De landschappelijke effecten zijn van dusdanige aard dat een milieueffectrapportage noodzakelijk is.	Verwezen wordt naar paragraaf 3.6 Landschap De gevraagde visualisaties zijn als Addendum op de ruimtelijke onderbouwing bij het besluit gevoegd.	Ja: Aanvulling ruimtelijke onderbouwing
27k	Dat er al wind turbines zijn, heeft volgens de indiener geen invloed op mogelijke natuureffecten van de nieuwe turbines. Deze effecten dienen separaat te worden vastgesteld. Het 'achterland' is volgens de indiener van belang als foerageergebied voor meerdere soorten die tot de instandhoudingsdoelen behoren, met name voor de soorten die op grond van de slaapplaatsfunctie van het Krammer- Volkerak zijn aangewezen. De indiener voegt er uit eigen kennis aan toe	Verwezen wordt naar de paragraaf 3.7 Natuur	Nee

	<p>dat de betrokken landbouwgebieden een essentieel foerageergebied vormen voor enkele soorten ganzen en eenden waarvan de slaapplaatsfunctie een instandhoudingsdoel is voor het Krammer-Volkerak. Speciale aandacht is volgens de indiener benodigd voor de foerageertrek en de slaaptrek van de Zwartkopmeeuw, ook een instandhoudingsdoel. Juist over de locatie waar nu de windturbines zijn gepland loopt een trekweg tussen de Hellegatsplaten en de foerageergebieden in het zuiden van Brabant en in België.</p> <p>Ook in het kader van de soortbescherming dient er volgens de indiener aandacht te zijn voor de Zwartkopmeeuw, omdat een geringe sterfte al leidt tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding.</p>		
271	<p>De indiener is van mening dat herziening van het bestemmingsplan noodzakelijk is en dat in dit geval niet mag worden gekozen voor een afwijking van het bestemmingsplan. Bij een afwijking van het bestemmingsplan moet volgens de indiener uit de aanvraag duidelijk blijken waarop die betrekking heeft. Dat is hier niet het geval; de turbines kunnen hier of daar komen, de turbines kunnen zo of zo hoog worden of wanneer het besluit valt na een datum, nog hoger.</p>	<p>Voor het project is een omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan aangevraagd. Daarbij is er geen verplichting om, in afwijking van de aanvraag, het bestemmingsplan te herzien in plaats van een omgevingsvergunning voor afwijken van het bestemmingsplan te verlenen. Na afweging van de betrokken belangen mag gebruik worden gemaakt van de bevoegdheid tot het verlenen van een omgevingsvergunning voor afwijken van het bestemmingsplan (zie onder andere de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State van 9 maart 2016, ECLI:NL:RVS:2015:2850).</p> <p>In de aanvraag is de grens van de inrichting aangegeven. Daarnaast bevat de aanvraag de bandbreedte met de minimale en maximale omvang van de windturbines. Deze bandbreedte wordt in het besluit verder ingeperkt. Dit is een gebruikelijke en door de Afdeling geaccepteerde werkwijze bij windturbines.</p>	Nee

27m	Volgens de indiener is het project niet conform de gedragscode van NWEA (Nederlandse Wind Energie Associatie) tot stand gekomen.	Onduidelijk is op welke specifieke onderwerpen de indiener doelt. De gedragscode van NWEA valt buiten de reikwijdte c.q. het publiekrechtelijke toetsingskader voor de voorliggende omgevingsvergunningaanvraag, te weten de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en het Besluit en de Regeling omgevingsrecht. Deze procedure ziet op de aanvraag om opschaling van vier windturbines, conform de ingediende aanvraag en de daarbij behorende documenten. Om die reden is een inhoudelijke reactie op het door de indiener naar voren gebrachte niet noodzakelijk.	Nee
27n	De indiener geeft aan problemen te hebben met diverse passages in de intentieovereenkomst.	Nu de provincie bevoegd gezag is, is dit niet meer van toepassing. Tussen ontwikkelaar en de provincie zijn afspraken gemaakt. Hiervoor wordt verwezen naar paragraaf 2.3 Sociale randvoorwaarden.	Nee
27o	De indiener geeft aan dat nergens in de stukken iets is aangetroffen van een onderzoek of in de tracés voor bekabeling ook beschermde planten en dieren voorkomen. Vooralsnog is volgens de indiener daarom niet uit te sluiten dat ook hiervoor een ontheffing van de Wnb moet worden verleend of dat mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn.	Verwezen wordt naar paragraaf 3.7 Natuur	Nee
27p	Volgens de indiener biedt het huidige beleid van de gemeente geen ruimte voor een nieuw windturbinepark en een afwijking van het bestemmingsplan. Er is sprake van vervanging van vier (kleine) windturbines door twee grote turbines en daarnaast nieuwvestiging van twee grote turbines.	Er wordt verwezen naar 027g. Er is in dit geval sprake van opschaling. Het voorliggende project is daarom in overeenstemming met de Structuurvisie gemeente Steenberg.	Nee

27q	De windrijdheid in Steenberghe maakt het volgens de indiener mogelijk verantwoord om te gaan met de grootte van windturbines om zo een redelijk evenwicht te kunnen bereiken tussen de windenergie en de leefbaarheid in het buitengebied. Zowel een zekere vorm van openheid als de beleving van donker moeten worden gewaarborgd. Onderdeel hiervan is de polder niet te belasten met 'kerstboomverlichting'. Een beperking van de hoogte van turbines is hiervoor absoluut noodzakelijk. Voor de leefbaarheid lijkt het voorsnog beter meer turbines te plaatsen van beperkte hoogte, dan minder hele hoge turbines. De opschaling van de turbines kan ook op andere wijze die beter in het landschap past worden bereikt. Het belang van de initiatiefnemer om dergelijke hoge turbines toe te passen weegt niet op tegen de nagestreefde landschappelijke waarden.	Verwezen wordt naar paragraaf 3.5 Obstakelverlichting.	Ja: toevoeging voorschrift
27r	Volgens de indiener is een goede ruimtelijke inpassing pas mogelijk wanneer door de initiatiefnemer een aantal alternatieven zijn ontwikkeld en de gemeente deze heeft afgewogen tegen de voor- en nadelen voor de omgeving en de beoogde kwaliteitsverbetering (of verslechtering) van het landschap. Deze laatste afweging mag niet aan de initiatiefnemer worden overgelaten en is 100 % de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad. Indiener stelt dat er geen sprake is van een goede ruimtelijke ordening.	Er wordt verwezen naar hoofdstuk 2, 3 en 4 van de algemene beantwoording waaruit blijkt dat sprake is van een goede ruimtelijke ordening.	Nee
27s	De indiener is van mening dat met name de landschappelijke impact van windturbines tot 150 meter veel geringer is, terwijl toch een redelijke winst kan worden gehaald. Volgens de indiener is er ruimte voor vier, vijf of zes van dergelijke turbines. Een ander alternatief is om de huidige vier windturbines te vervangen door drie grotere turbines. Indiener stelt een alternatief plan voor.	De procedure heeft betrekking op de ingediende aanvraag. De aangedragen alternatieven maken hier geen onderdeel van uit.	Nee

Zienswijze nummer 31: Het betreft hier een aanvulling van zienswijze 2, waarbij hierna alleen specifiek deze aanvulling van een reactie wordt voorzien.

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
31a	De indiener vraagt de omgeving niet vol te (laten) zetten met nog meer en/of hoge windturbines en zorgvuldig om te (laten) gaan met de invulling van Fort Henricus en omgeving.	Het huidige besluit is alleen van toepassing op aanvraag en ziet niet toe op mogelijk toekomstige bouw van andere turbines in de gemeente Steenbergen. Afspraken over hoe in de toekomst (tot 2030) invulling wordt gegeven aan de duurzame energieopgave, worden in het kader van de Regionale Energie Strategie West-Brabant gemaakt. Gemeenten in West-Brabant maken onderlinge afspraken over waar, wanneer en hoe ruimte wordt geboden aan de bouw van wind- en zonneparken. Deze strategie moet in maart 2021 door gemeenteraden zijn vastgesteld. De vragen van de indiener ten aanzien van Fort Henricus en omgeving zijn in dit verband nu niet aan de orde.	Nee

Zienswijze nummer 32 (aanvrager/initiatiefnemer)

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
32a	De indiener vraagt om aanpassing van het volgende voorschrift uit de ontwerp-omgevingsvergunning: "Met de bouwwerkzaamheden van de aangevraagde windturbines mag pas worden gestart nadat de vier bestaande windturbines in de Karolinapolder te Dinteloord (kadastraal bekend gemeente Dinteloord, sectie A, nummers 417, 730, 737 en 776) zijn gesaneerd". De verplichting om de bestaande windturbines te saneren vloeit voort uit de Structuurvisie gemeente Steenbergen. De indiener verzoekt om meer flexibiliteit dan in het huidige voorschrift is gesteld. Zij stelt voor om het oprichten van de masten van de nieuwe windturbines uit te stellen tot na sanering van alle	Ter zekerstelling hiervan hebben we maatwerkvoorschrift aan deze vergunning verbonden.	Ja: toevoegen voorschrift

	<p>bestaande windturbines. Alle overige (bouw- en/of aanleg-) werkzaamheden kunnen dan al eerder worden verricht. Op deze wijze kan ook worden voldaan aan de Structuurvisie.</p> <p>Voorgesteld wordt om het volgende voorschrift op te nemen: "Met het daadwerkelijk oprichten van de masten van de aangevraagde windturbines mag worden gestart na sanering van de vier bestaande windturbines in de Karolinapolder te Dinteloord (kadastraal bekend gemeente Dinteloord, sectie A, nummers 417, 370, 737 en 776), alle overige werkzaamheden, (zoals voorbereidende en civiele werkzaamheden aan infrastructuur, bekabeling en fundering) mogen voorafgaand aan de sanering worden uitgevoerd".</p>		
--	--	--	--

Zienswijze nummer 33

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
33a	<p>De woning en paardenmanege van indiener zijn zeer dichtbij gelegen en bevinden zich precies op de grens van de wettelijke geluidscontour. De grens van de geluidscontour is bepaald met diverse annames en geëxtrapoleerde berekeningen. Dit is geen exacte wetenschap waarbij een scherpe geluidcontour ingetekend kan/mag worden.</p>	<p>Verwezen wordt naar paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen.</p>	<p>Nee</p>
33b	<p>Vanwege de hoogte van de windturbines zijn volgens de indiener geen praktijkvoorbeelden en -metingen bekend. Daarom is niet te bepalen dat de 47 dB geluidcontour net wel of niet over het perceel van de indiener loopt (met daarop een woning en paardenmanege).</p>	<p>Verwezen wordt naar paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen</p> <p>Ter plaatse van de woning van de indiener zijn geluidberekeningen uitgevoerd. Uit deze berekeningen blijkt dat bij deze woning door de nieuwe windturbines aan de geluidnormen van 47 Lden en 41 Lnight kan worden voldaan. De geluidbelasting op de woning zal niet hoger zijn dan 40 Lnight en 46 Lden.</p>	<p>Nee</p>

33c	Er is gebruik gemaakt van KNMI-windgegevens, deze worden gemeten tussen de 80-120 meter hoogte. Volgens de indiener kan de rechte lijnige extrapolatie hiervan bij zo'n groot hoogteverschillen zeer grote fout in de uitkomst van de berekening opleveren.	Verwezen wordt naar paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen	Nee
33d	Volgens de indiener is het windturbinepark vanwege de grootte wel MER-plichtig.	Verwezen wordt naar paragraaf 3.1 Algemeen onder "M.e.r.-beoordeling en effecten. "	Nee
33e	Volgens de indiener is de nachtelijke geluidbelasting van 41 dB alleen haalbaar met mitigerende maatregelen. Hoe is te bepalen dat deze maatregelen goed en consequent worden toegepast? De indiener is van mening dit bij overtreding zelf te moeten aantonen (door hoge kosten te maken).	Verwezen wordt naar de paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen onder "Activiteitenbesluit", "Toezicht en handhaving" en "Bovenwettelijke afspraken"	Nee
33f	De indiener verwacht aanzienlijke slagschaduw en is van mening dat het oneerlijk is dat alleen gekeken wordt naar het effect van de slagschaduw op de woning en ramen en niet naar de effecten in de tuin).	De slagschaduwberekeningen zijn aan de hand van de voorgeschreven methodiek. Conform deze methode wordt alleen gekeken naar de woning. Er is aan de vergunning een voorschrift verbonden voor de duur waarbinnen slagschaduw bij woningen binnen de 6 uurs-contour mag optreden. Dit voorschrift behelst 30 minuten per jaar voor de woningen binnen de 6 uurs-contour.	Nee
33g	De slagschaduw en de nadelige effecten op de gezondheid op mens en dier is niet zomaar weg te wuiven. De indiener oefent de paardensport uit en vraagt zich af of dit wel kan worden voortgezet. Volgens de indiener is bekend dat paarden schrikken door plotselinge slagschaduw en reageren door te vluchten, trappen of bokken, met alle gevaren voor paarden en ruiters van dien.	Een paardenbak of -stal is geen gevoelig gebouw of terrein als bedoeld in het Activiteitenbesluit milieubeheer en wordt als zodanig niet nader beschouwd. Voor de effecten van slagschaduw op gewas vee en paarden verwijzen we u naar de algemene meer uitgebreide beantwoording in paragraaf 3.3 Slagschaduw	Nee

33h	De indiener verwacht een aanzienlijke waardevermindering van het perceel (zowel van de woning als de manege). De planschaderegeling kan daarbij volgens de indiener niet voorzien in de werkelijke schade/waardedaling. Mocht de omgevingsvergunning definitief verleend worden, dan meent de indiener dat Innogy hen zou moeten uitkopen of hen een passende schadevergoeding moeten toekennen.	Verwezen wordt naar paragraaf 2.2 Planschade.	Nee
33i	Volgens de indiener is niet de Sasdijk de dichtstbijzijnde openbare weg ten opzichte van het windturbinepark, maar de Schenkeldijk.	De opmerking over de afstand naar de Sasdijk verwijst vermoedelijk naar paragraaf 4.4 van de ruimtelijke onderbouwing (die als bijlage onderdeel uitmaakt van de ontwerp-omgevingsvergunning), over het aspect externe veiligheid. Hier is inderdaad sprake van een tekstuele fout en had in plaats van Sasdijk de Schenkeldijk moeten staan. Dit doet aan de bevindingen ten aanzien van dit aspect en de bruikbaarheid van de inhoud van de ruimtelijke onderbouwing niets af. De conclusies over de beoordeling van de externe veiligheid blijven gelijk.	Ja, Tekstuele aanpassing ruimtelijke onderbouwing door het Addendum op de ruimtelijke onderbouwing

Zienswijze nummer 34

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
34a	Windturbines met een tiphoogte van 235 meter zijn volgens de indiener erg uitzonderlijk en in Nederland nog niet eerder op het vaste land geplaatst. Daarom is weinig bekend over hoe deze 'bakbeesten' zich gedragen (trillingen, uitzicht en geluidoverlast).	De maximale te vergunnen tiphoogte voor de aangevraagd windturbines bedraagt 215 meter. Voor de inhoudelijke toetsing van de milieuaspecten wordt verwezen naar de paragrafen in hoofdstuk 3 Milieu-aspecten en effecten.	Ja, maximale tiphoogte is aangepast
34b	De indiener is van mening dat de windturbines te dicht op de bebouwing staan. In het buitenland wordt een regel gehanteerd de hoogte van de molen x 10 is de afstand van de molen tot de eerste woning.	De ingediende aanvraag is getoetst aan de in Nederland gehanteerde wet en regelgeving. Hieruit is geconcludeerd dat er sprake is van een vergunbare aanvraag.	Nee

34c	De indiener verwacht een vermindering van woongenot door geluidoverlast en verminderd uitzicht.	Verwezen wordt naar paragrafen 3.2 Akoestiek en trillingen en 3.6 Landschap,	Nee
34d	De indiener heeft zorgen over de gezondheidsgevolgen/- schade (onder andere door laagfrequente drukgolven) die windturbines veroorzaken en verwijst hierbij naar onderzoeken van Prof. M. Alves Pereira en Dr. Nina Pierpont.	<p>In paragraaf 4.5.1 van de ruimtelijke onderbouwing, die als bijlage onderdeel uitmaakt van de omgevingsvergunning, is het volgende overwogen:</p> <p>“De huidige Nederlandse geluidnorm is bedoeld om geluidhinder en slaapverstoring te voorkomen. Uit (literatuur)studies blijkt dat er geen aanwijzingen zijn dat windturbinegeluid tot andere gezondheidseffecten leidt. Er zijn geen aanwijzingen dat het aandeel laagfrequent geluid hier een bijzondere dan wel belangrijke rol in speelt. Onacceptabele hinder vanwege laagfrequent geluid is daarom niet te verwachten indien voldaan wordt aan de geluidnorm van het Activiteitenbesluit”.</p> <p>Dit is recentelijk bevestigd in de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State van 21 februari 2018 (ECLI:NL:RVS:2018:616, betreffende Windpark Drentse Monden en Oostermoer). De Afdeling stelt dat uit het rapport van het RIVM en de GGD uit 2017, getiteld "Health effects related to wind turbine sound", volgt dat er (kort gezegd) onvoldoende wetenschappelijk bewijs beschikbaar is om aan te nemen dat er een directe relatie bestaat tussen gezondheidsrisico's en het geluid van windturbines. Dit geldt evenzeer voor de gevolgen van het laagfrequente geluid. Indiener zet niet uiteen waarom er van deze conclusies en inmiddels vaste jurisprudentie moet worden afgeweken. Er wordt geen reden gezien om te twifelen aan de conclusies van het bovengenoemde onderzoek.</p> <p>Aanvullend wordt verwezen naar paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen.</p>	Nee

34e	De indiener verwacht een waardedaling van de woning en is van mening dat de planschaderegeling niet toereikend is voor de schade. Hiervoor wordt een goede oplossinggevraagd.	Verwezen wordt naar paragraaf 2.2 Planschade	Nee
34f	De indiener is van mening dat een MER nodig is, omdat de windturbines horizonvervuiling zijn en dicht bij natuurgebied Dintelse Gorzen staan.	Verwezen wordt naar paragraaf 3.1 Algemeen onder "M.e.r.-beoordeling en effecten"	Nee
34g	De indiener wil dat de gelden die vrijkomen, als de molens eventueel geplaatst zijn, alleen besteed worden in de kern Dinteloord (en niet elders in de gemeente).	Verwezen wordt naar paragraaf 2.3 Sociale randvoorwaarden	Nee

Zienswijze nummer 35

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
35a	De indiener ziet de opschaling van de windturbines als een enorme vervuiling van de omgeving, die al enorm belast wordt door 65 aanwezige turbines. De indiener is geschrokken van de impact van de vier windturbines op korte afstand van zijn/haar woning. Het landelijk woonkarakter wordt beperkter vanwege de inrichting en het geluid.	Verwezen wordt naar de paragrafen 4.2 Woongenot en 3.2 Akoestiek en trillingen	Nee
35b	De indiener verwacht een forse waardedaling van zijn/haar woning en andere woningen in de directe omgeving.	Verwezen wordt naar paragraaf 2.2 Planschade	Nee
35c	De windturbines komen op amper 200 meter afstand van het agrarisch bedrijf van de indiener, dit zal volgens de indiener extra overlast geven bij werkzaamheden in het veld.	Door de indiener is niet nader toegelicht welke extra overlast het betreft c.q. of er sprake is van belemmeringen voor bedrijfsactiviteiten. Om die reden is een inhoudelijke reactie/beantwoording niet mogelijk. Verder wordt ook verwezen naar paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen onder "Effecten op gewas, vee en paarden"	Nee

35d	Volgens de indiener wordt het gebied door het opschalen van de windturbines minder aantrekkelijk voor de ontplooiing van recreatieve activiteiten (die het bestemmingsplan toelaat).	Verwezen wordt naar de paragraaf 4.4 Toeristisch-recreatieve mogelijkheden.	Nee
35e	De indiener is van mening dat de groene energie van windturbines niet duurzaam is als subsidie nodig is om het rendabel te maken. Volgens de indiener stimuleert deze subsidie om zo hoog mogelijk te bouwen.	De opmerkingen van de indiener ten aanzien van de benodigde subsidie vallen buiten de reikwijdte c.q. het publiekrechtelijke toetsingskader voor de voorliggende omgevingsvergunningaanvraag, te weten de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en het Besluit en de Regeling omgevingsrecht.	Nee

Zienswijze nummer 37

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
37a	De indiener heeft grote twijfels over het waarde-behoud en woonplezier vanuit de woning. De indiener bestrijdt de conclusie dat de plaatsing van windturbines tot een tiphoogte van 234 meter geen ruimtelijke of andere bezwaren oplevert.	Mede gelet op de opmerkingen van indiener is besloten de minimale tiphoogte op 180 meter en de maximale tiphoogte op 215 meter te beperken. Voorts verwijzen wij naar paragraaf 4.2 Woongenot in de algemene beantwoording.	Ja, de maximale tiphoogte is aangepast.
37b	De indiener is van mening dat geen limiet wordt gesteld aan de tiphoogte.	De maximale tiphoogte van de windturbines is wel degelijk gelimiteerd. De maximale tiphoogte wordt vergund op 215 meter.	Ja, de maximale tiphoogte is aangepast.
37c	Volgens de indiener worden bezwaren tegen plaatsing van (mega-)windturbines praktisch nergens door gemeente- besturen onderkend en is voor gemeenten bij de energietransitie sprake van dwang van de landelijke overheid. De indiener is van mening dat belangen en meningen van betrokken burgers er steeds minder toe doen.	Alle ruimtelijk relevante belangen zijn bij de besluitvorming betrokken, onder andere met het oog op een aanvaardbaar woon- en leefklimaat voor de omwonenden van de windturbines. Hierbij is geoordeeld dat er sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat is na opschaling van de windturbines	Nee

37d	De indiener vraagt bij wie hij terecht kan bij een waardedaling van zijn/haar woning door de windturbines.	Verwezen wordt naar paragraaf 2.2 Planschade.	Nee
-----	--	---	-----

Zienswijze nummer 38

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
38a	Op korte afstand van de woning van de indiener komen 2 windturbines, de indiener verwacht veelvuldig te maken te krijgen met slagschaduw en overlast van hoog- en laagfrequent geluid (onder andere geluidwaarden van 48 dB Lden en 42 dB Lnight). Volgens de indiener is nog niet te zeggen, ook niet voor deskundigen, hoe ingrijpend de overlast wordt en welke nadelige gezondheidsgevolgen er zijn omdat er geen ervaringen bekend zijn met zulke hoge windturbines. De indiener ziet het plan als een zeer grote bedreiging van het woongenot waarbij de omgevings- en levenskwaliteit sterk verslechtert.	Verwezen wordt naar paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen.	Ja. Geactualiseerd onderzoek geluid toegevoegd.
38b	De indiener vraagt voor zijn/haar woning om bijzondere maatwerkvoorschriften en vergunningvoorwaarden om de leefbaarheid op deze woonlocatie te waarborgen.	Voor een aanvaardbaar woon- en leefklimaat kan worden aangesloten bij de normering uit het Activiteitenbesluit en de -regeling. Verdergaande bescherming tegen de mogelijke gevolgen van windturbines is dan mogelijk bij maatwerkvoorschriften. Maatwerkvoorschriften voor geluid kunnen worden vastgesteld indien sprake is van bijzondere omstandigheden die daartoe aanleiding geven. Door indiener zijn geen omstandigheden genoemd die zodanig bijzonder zijn dat een afwijking gerechtvaardigd is. Omdat er aan de wettelijke normen wordt voldaan ter plaatse van de woning en een aanvaardbaar woon- en leefklimaat blijft gewaarborgd, bestaat geen aanleiding om maatwerkvoorschriften vast te stellen of bovenwettelijke vergunningvoorschriften op te nemen in de vergunning.	Nee
38c	De indiener vraagt om volledige compensatie van het verlies aan in zijn/haar woning aanwezig eigen vermogen.	Verwezen wordt naar paragraaf 2.2 Planschade	Nee

Zienswijzen nummer 39 en 40: Deze betreffen een aangepaste versie van zienswijze 23, waarbij hierna alleen specifiek de aanpassingen van een reactie

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
39a	De indiener vraagt om niet de wettelijke grenzen op te zoeken, maar om extra zorgvuldigheid op de volgende punten: slagschaduw, geluidhinder, gezondheidsrisico's, horizonvervuiling, lichtverontreiniging, waardedaling woning, ruimtelijke inpasbaarheid, de hoogte van de windturbines en kwaliteit leefomgeving (ongunstige locatie woning indiener ten opzichte van middag- en avondzon en dominante windrichting en direct zicht op turbines vanuit woning en tuin/perceel).	Verwezen wordt naar de paragrafen: <ul style="list-style-type: none"> • 3.1 Algemeen • 3.2 Akoestiek en trillingen • 3.3 Slagschaduw • 3.4 Gezondheid in relatie tot geluid en slagschaduw • 3.5 Obstakelverlichting • 3.6 Landschap en • 3.7 Natuur 	Nee
39b	De indiener is van mening dat sprak is van een waardedaling van de woning en verwijst naar de volgende zaken: Canadees onderzoek naar de waardedaling van woningen door de plaatsing van windturbines. Rechterlijke uitspraken over waardedaling na de plaatsing van windturbines. Aangekondigd wordt een classaction in verband met de waardedaling tegen de gemeente, de aanvrager en de verhuurder van de grond.	Verwezen wordt naar paragraaf 2.2 Planschade	Nee

39c	De afwijking van het bestemmingsplan is volgens de indiener een grote fout in verband met mogelijke uitbreiding van Dinteloord, leefmilieu en toerisme.	In de ruimtelijke onderbouwing, die als bijlage onderdeel uitmaakt van de omgevingsvergunning, is onder andere ingegaan op het relevante gemeentelijke beleid, te weten de Structuurvisie gemeente Steenberg. In de ruimtelijke onderbouwing is geconcludeerd dat de beoogde opschaling van vier windturbines niet in strijd is met dit gemeentelijk beleid (zie voor een toelichting paragraaf 3.4.1 van de ruimtelijke onderbouwing). Ook zijn in de ruimtelijke onderbouwing alle mogelijke effecten op het leefmilieu c.q. relevante ruimtelijke aspecten beoordeeld en (waar nodig) onderzocht. Voor al deze aspecten is geconcludeerd dat er geen belemmeringen zijn voor de beoogde opschaling van vier windturbines en dat voldaan kan worden aan de geldende wet- en regelgeving. Dit blijkt ook uit de paragrafen opgenomen in hoofdstuk 3 van deze nota. Ten aanzien van de uitbreiding van Dinteloord en de toeristisch-recreatieve mogelijkheden wordt verwezen naar paragraaf 2.1.1 en 4.4 van deze nota.	Nee
39d	De indiener maakt bezwaar tegen het gebruik van de smalle Sasdijk als transportroute voor bouwverkeer, als redenen hiervoor worden schade aan de weg en huizen, geluidhinder en veiligheid van fietsers en weggebruikers genoemd.	Verwezen wordt naar de paragraaf 4.1 Transport en routes	Nee

Zienswijze nummer 41: Het betreft hier een aanvulling van zienswijze 23, waarbij hierna alleen specifiek deze aanvulling van een reactie wordt voorzien.

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
41 a	De indiener voorziet een afname van woonplezier en een grote waardedaling van zijn/haar woning.	Verwezen wordt naar paragrafen 2.2 Planschade en 4.2 Woongenot.	Nee

Zienswijze nummer 42 (Natuurmonumenten)

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
42a	De indiener is van mening dat cumulatie met andere (nieuwe), nabijgelegen windturbines onvoldoende is meegenomen.	Verwezen wordt naar paragraaf 3.2 Akoestiek en trillingen	Nee
42b	In de periode tussen de aanleg van de huidige windturbines en deze aanvraag is de vogelstand in de Volkerak toegenomen, ook met grotere vogels zoals de zeearend en de lepelaar. Volgens de indiener ontbreekt bij de aanvraag inzicht in vliegbewegingen van vogels als zeearend en lepelaar en vleermuizen en inzet van mitigatie en compensatie.	In het kader van de ontheffing van de soortenbescherming is aangegeven op welke vogels de ontheffing betrekking heeft. Voor wat betreft de aangevraagde vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming zijn de zeearend en de lepelaar niet aangewezen. Nu het aspect natuur separaat wordt behandeld in een vergunningaanvraag, zal deze zienswijze in die procedure meegenomen worden.	Nee
42c	De indiener vraagt om een vergunningvoorwaarde dat nieuwe inzichten en wettelijke vereisten voor obstakelverlichting moeten worden doorgevoerd.	Verwezen wordt naar paragraaf 3.5 Obstakelverlichting .	Ja: toevoeging voorschrift
42d	Volgens de indiener ontbreekt inzicht in mitigatie van het effect (aanleg, productie, saneren) op natuur en landschap.	Wij verwijzen hiervoor naar de reactie in de paragraaf 3.7 Natuur.	Nee
42e	De indiener is van mening dat monitoring voor (huidige slachtoffers) en na de aanleg (effect) ontbreekt.	Monitoring maakt geen deel uit van deze procedure. In de ontheffing Wnb soortenbescherming, afgegeven op 1 maart 2019, zijn hiervoor specifieke voorschriften opgenomen.	Nee
42f	De indiener geeft aan graag mee te willen denken bij de opgave voor kwaliteitsverbetering.	Het is aan het orgaan of de organisatie dat/welke invulling gaat geven aan de opgave voor kwaliteitsverbetering landschap om te bepalen met wie of welke organisatie zij dat gaat doen.	Nee

Zienswijze nummer 43

Nr.	Zienswijze	Beantwoording	Aanpassing
43a	Als direct omwonende vindt de indiener het merkwaardig geen rechtstreeks bericht over de informatieavond op 5 juni te hebben ontvangen.	De informatieavond is aangekondigd in de pers. Naar de huisadressen binnen 1000 meter van het project is aanvullend een uitnodiging gestuurd.	Nee
43b	De indiener is geschrokken van de beoogde hoogte van de windturbines en vraagt of er geen alternatieven zijn, bijvoorbeeld wat meer kleinere windturbines. Volgens de indiener is er bewust voor een zo laag mogelijk aantal turbines gekozen, met een zo hoog mogelijke opbrengst.	Verwezen wordt naar Hoofdstuk 2 en de paragraaf 3.6 Landschap in de algemene beantwoording.	Nee
43c	Volgens de indiener is het de vraag of windturbines de oplossing zijn voor de lange termijn en zijn de bezwaren algemeen bekend. De indiener vraagt of het uitmaakt wat een handjevol inwoners ervan vindt, als alles binnen de wetten en regels valt en er grote financiële en politieke belangen zijn.	Er wordt benadrukt dat voor deze besluitvorming de ruimtelijk relevante belangen zijn betrokken, onder andere met het oog op een aanvaardbaar woon- en leefklimaat voor de omwonenden van de windturbines. Daarbij zijn alle mogelijke ruimtelijke effecten c.q. relevante ruimtelijke aspecten beoordeeld en (waar nodig) onderzocht. Dit is beschreven in de ruimtelijke onderbouwing, die als bijlage onderdeel uitmaakt van de omgevingsvergunning. Voor al deze aspecten is geconcludeerd dat er geen belemmeringen zijn voor de beoogde opschaling van vier windturbines en dat voldaan kan worden aan de geldende wet- en regelgeving, waarbij aangesloten mag worden voor de beoordeling van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat.	Nee

43d	De indiener verwacht een aantasting van uitzicht en woonplezier en gevolgen voor de waarde van zijn/haar woning. De indiener vraagt de gemeente te voorzien in een waardebeoordeling van de omliggende woningen voor en na het vervangen van de windturbines.	Verwezen wordt naar paragrafen 2.2 Planschade en 4.2 woongenot. .	Nee
-----	---	---	-----

5.4 Wijzigingen besluit ten aanzien van het ontwerpbesluit, door de zienswijzen:

1. Er wordt een voorschrift toegevoegd aan het besluit, strekkende tot een verplichting voor initiatiefnemer om een verlichtingsplan in te dienen.
2. De maximale tiphoogte wordt door een voorschrift aangepast tot een minimale hoogte van 180 meter en een maximale hoogte van 215 meter boven het maaiveld.
3. Er wordt aan de ruimtelijke onderbouwing een Addendum toegevoegd. In het Addendum is naar aanleiding van de zienswijzen een nadere beschrijving opgenomen van de volgende onderwerpen: de maximale tiphoogte, nadere visualisaties, de gemeentelijke ruimtelijke structuurvisie met betrekking tot de opschaling, het geactualiseerde onderzoek met betrekking tot geluid en de aanvullende beoordelingen met betrekking tot geluid, slagschaduw en externe veiligheid.
4. Door het Addendum op de ruimtelijke onderbouwing wordt in de ruimtelijke onderbouwing een straatnaam aangepast.
5. Er wordt een geactualiseerd geluidonderzoek (30 januari 2019) toegevoegd aan het besluit.

5.5 Wijzigingen besluit ten aanzien van het ontwerpbesluit, ambtshalve genomen:

1. Er wordt aan de ruimtelijke onderbouwing een Addendum toegevoegd. In het Addendum is ambtshalve een nadere beschrijving opgenomen van de volgende onderwerpen: obstakelverlichting, de sociale randvoorwaarden, de natuurtoets.
2. Er wordt een natuurtoets toegevoegd aan het besluit.
3. De instandhoudingstermijn van de omgevingsvergunning wordt gewijzigd vastgesteld